

15

Svatojakubské Audite Organum
St. James Audite Organum

uvádí / presents

MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ FESTIVAL

15th INTERNATIONAL ORGAN FESTIVAL

K poctě Jiřího Ropka / In honour of Jiří Ropak

Bazilika sv. Jakuba
St. James' Basilica

Praha – Staré Město, Malá Štupartská 6

5. 8. – 23. 9. 2010 v 19 hodin / at 7 p.m.

Partnerství hl. města Prahy /
Partnership with the City of Prague

videoprojekce
live video

MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ FESTIVAL
BAZILIKA SV. JAKUBA

Festival se koná pod záštitou primátora hlavního města Prahy pana Pavla Béma
a za laskavého přispění Ministerstva kultury.

The festival is held under the auspices of Mr. Pavel Bém, the Mayor of the City
of Prague, and is kindly supported by the Ministry of Culture.

SVATOJAKUBSKÉ VARHANY / THE ST. JAMES ORGAN

Původ **velkých svatojakubských varhan** spadá do samého počátku 18. století. Po velkém požáru roku 1689, kdy chrám vyhořel, vznikla potřeba nových varhan. Tohoto úkolu se ujal Abraham Stark z Lokte (1659–1709), známý již několika nástroji v Čechách. Nové dvoumanuálové varhany s pedálem měly 26 rejstříků a byly dokončeny v roce 1705. Jejich varhanní skříň, kterou dnes obdivujeme, byla i ve své době unikátní. Varhany měly krátkou spodní oktávu, a proto i limitující možnosti varhanní hry. Roku 1754 dochází k jejich první přestavbě, kterou provedl králický varhanář František Katzer (1702–1764). Vsunutím tónů *fis* a *gis* vytvořil lomenou oktávu a pedálovou mixturu nahradil jazykovým rejstříkem Pozounem. Ve druhé polovině 19. století došlo k dalším dispozičním změnám, nevěme však, kdo přesně tyto úpravy provedl. Romantizační proces pak pokračoval v roce 1906 pražskou varhanářskou firmou Josef Černý a Josef Rejna, která odstranila lomenou oktávu a vyměnila několik rejstříků. Zcela zásadní zásah do ještě v podstatě barokních varhan proběhl v roce 1941 podle návrhu Bedřicha Antonína Wiedermanna. Zakázku obdržel kutnohorský varhanářský závod Jana Tučka. Výsledkem byly velké třimanuálové elektropneumatické varhany se 75 rejstříky a velkým rozsahem klaviatur. Rozšíření si vyžádalo i zvětšení varhanní skříně, na obě boční galerie chrámu byly postaveny samostatné žaluziové skříně a vše bylo ovládáno novým elektrickým hracím stolem německé firmy Laukhuff, umístěným rovněž na boční galerii. Romantická dispozice nástroje vynikala pestrým výběrem sólových hlasů v základních stopových polohách 16'-8'-4'. K další přestavbě nástroje došlo v roce 1956 varhanářským družstvem Organa Kutná Hora. Tehdy pod vlivem německé var-

hanní reformy dochází i u nás k postupnému odklonu od romantického chápání rejstříkové kompozice a k návratu k baroknímu hlasovému schématu. Elektrický hrací stůl byl přemístěn na zadní kůr, ve všech pišťalových strojích byly provedeny dispoziční a menzurační korekce. Poslední rozsáhlou přestavbu provedl v letech 1981–82 závod Varhany Krnov. V nové rejstříkové dispozici byly obnoveny všechny původní Starkovy hlasy, z větší části i s původními pišťalami a ponechány i četné zajímavé romantické barvy. Současný nástroj má 4 manuály, 91 znějících rejstříků a 8 277 pišťal.

The origin of **St. James' great organ** dates to the very beginning of the 18th century. After a major fire in 1689 which caused serious damage to the church, the need arose of obtaining a new organ. The task of building it was taken up by Abraham Stark of Loket (1659–1709), who had by then already produced several organs for various localities in Bohemia. The new two-manual organ with a pedal and 26 stops was completed in 1705. Its case, which is still admired today, was quite unique in its time. The organ had a short bottom octave, a fact that limited its potential. In 1754 it underwent its first reconstruction which was performed by Kralice organ-builder František Katzer (1702–64). By interposing major *F sharp* and *G sharp* notes he obtained a broken octave, and he replaced pedal mixture by a reed stop *posaune*. The second half of the 19th century witnessed further changes in the specification, although now it is not known who exactly carried them out. The process of the organ romantization then continued

in 1906, when the Prague organ-building firm of Josef Černý and Josef Rejna removed the broken octave and replaced several stops. A truly substantial, indeed critical transformation of what had until then been essentially still a Baroque organ, took place in 1941, based on the design of Bedřich Antonín Wiedermann. The commission went to the organ-building factory of Jan Tuček, in Kutná Hora. The outcome of that endeavour was a large three-manual electro-pneumatic organ with 75 stops and a manual compass extended to 73 notes. The extension involved enlargement of the case; a separate, swell-box was installed on either of the church side galleries; and everything came to be controlled from a new electric console supplied by the German firm Laukhuff, also installed on the side gallery. The organ Romantic disposition yielded a remarkably varied selection of solo stops in the basic foot-lengths positions 16'-8'-4'. The next reconstruction, which took place in 1956, was carried out by the organ building firm Organa of Kutná Hora. By then the impact of the German organ reform contributed to the progressive departure from the Romantic concept of the disposition of stops, and the eventual return to the Baroque voice pattern. The electric console was moved to the rear gallery and the ensemble of the pipework rescaled and re-voiced. So far the latest major reconstruction was carried out between 1981 and 1982 by Varhany Krnov (Rieger-Kloss). The new specification of stops restored all of Stark's original voices, mostly including original pipes, and preserved many interesting Romantic tone-colours. At present the organ has four manuals, 91 speaking stops and 8,277 pipes.

Jedním z nejvýznamnějších českých varhaníků 20. století je **prof. Dr. Jiří Rópek** (1922–2005) a je logickým počínem, že právě k jeho počtě je uspořádán letošní Mezinárodní varhanní festival v bazilice sv. Jakuba, ve které působil jako varhaník dlouhých 45 let. Narodil se v Praze, ale rodina se často stěhovala, protože jeho otec byl armádním důstojníkem. Hudební nadání zdědil po matce, zdatné pianistce. Učil se na klavír a v 15 letech v Kroměříži přišel rozhodující impulz pro jeho další životní dráhu – setkání s varhanami. Sám o tom píše: „Být varhaníkem – to není náhoda.“ To je cesta, na kterou vás osud zákonitě přivedl.“ Po maturitě na gymnáziu ve válečném roce 1941, kdy všechny vysoké školy byly zavřeny, začal studovat varhanní hru na Pražské konzervatoři u významného pedagoga prof. B. A. Wiedermanna, který vychoval celé generace českých varhaníků a pokračoval u něj na právě založené AMU. Zároveň také studoval na Karlově univerzitě 8 semestrů hudební vědu, kterou z politických důvodů nedokončil. Jako jeden z nejtalentovanějších Wiedermannových žáků působil Rópek 2 roky na AMU jako jeho asistent. V té době přebírá štafetu po prof. Wiedermannovi a jeho koncertech u sv. Jakuba, kde se stává varhaníkem a vystupuje na pravidelných nedělních varhanních hodinách v rámci bohoslužeb přes čtyři desetiletí. Chrámová hudba u sv. Jakuba byla v dobách komunistické diktatury pojmem – díky varhanám prof. Ropka a sboru a orchestru řízeném Josefem Herclem. V těchto nelehkých dobách byly Ropkovy varhanní hodinky neopakovatelným duchovním zážitkem, které v poušti oficiální pseudokultury znamenaly významný počín v pražském uměleckém dění. Tyto hodinky navštěvovali nejen muzikanti a hudební nadšenci, ale i výtvarníci a literáti a celá kulturní Praha. Nelze dost docenit tuto jeho soustavnou činnost u sv. Jakuba, která přinášela na nejvyšší interpretační úrovni trvalé hodnoty. Jiří Rópek si tak vytvořil vlastní obecenstvo, které přepřihlovalo jeho veřejné koncerty v koncertních sálech, když koncerty v kostelích nebyly komunistickou mocí povoleny. Bylo proto přiznačné, že první povolený koncert v kostele po 17 letech zákazů v Praze hrál v roce 1965 Jiří Rópek právě u sv. Jakuba. Ohlas jeho vystoupení byl mimořádný. Už v padesátých letech přišly nabídky na natáčení gramofonových desek, které jeho umění rozšířily i do ciziny. Jednou z prvních zemí, která se ozvala, byla Anglie, kam potom často zajížděl. Byl prvním českým varhaníkem, který koncertoval v Royal Festival Hall v Londýně a Velká Británie se stala jeho srdcí nejbližší. Proto si tak vážil pocty, kterou bylo v roce 1994 jmenování čestným členem Královské společnosti varhaníků – Royal College of Organists. Další zahraniční cesty ho vedly m.j. do Španělska, Holandska, Sev. Irska, Israele, Německa, Švýcarska, bývalého Sovětského svazu a vystoupil i v rámci předolympijského festivalu v Mexiku při příležitosti Olympijských her 1968. Velmi úspěšná koncertní činnost způsobila, že Jiří Rópek byl povolán jako profesor varhanní hry na Pražskou konzervatoř. Byla to osobní iniciativa ředitele Dr. Václava Holzknechta, který se vahu své osobnosti zasadil, aby varhaník hrající v kostele, mohl zároveň vyučovat na konzervatoři, což v tehdejší době nebylo vůbec samozřejmé. Vyučoval tam dvacet let a i když s trochou nadneseného humoru tvrdil, že se necítí být pedagogem, celá řada jeho absolventů svědčí o opaku. Odnesli si od něj pocit, že hudba není jen úzký obor, ale všichni jim vědomí souvislosti s výtvarným uměním, literaturou a kulturou vůbec. Způsobilo to jistě Ropkovo univerzální vzdělání a zájem o vše s kulturou související. Tím se dá vysvětlit, že jeho absolventi nepůsobí zdaleka jen jako varhaníci, ale je mezi nimi skladatel jazzové hudby, skladatel muzikálů, filmový scénárista, katolický kněz a dokonce i ministr.

Už od padesátých let minulého století se Rópek věnoval současně skladbě. Zde je nepopíratelný vliv B. A. Wiedermanna, virtuóza nazýval „pater spiritualis“ – varhanního větuóza a skladatele – kombinace, která ze současného hudebního života stále více mizí. Celoživotní obdiv ke gregoriánskému chorálu a latinskému jazyku dal vzniknout řadě skladeb pro varhany sólo i v kombinaci s nástroji a vokálním dílem duchovního charakteru. Již jedna z prvních varhanních skladeb z roku 1956 Variace na Victimae Paschali Laudes je dodnes jeho kompozicí nejhranější a byla vydána tiskem v Anglii. Dále je autorem Toccaty a fugy, Toccaty, Partity na Adoro te devote, vesměs premiérováných špičkovými anglickými a americkými varhaníky a sonát pro flétnu, trubku, hoboj a housle s varhanami. K rozsáhlejším vokálně-instrumentálním dílům patří Missa in C, Missa brevis, Te Deum, Pocta anonymovi a Vánoční fantazie. Skromný a nenápadný svou povahou, vytvořil si vlastní osobitý interpretační styl. Obdivoval francouzskou romantickou a soudobou varhanní hudbu, kterou často hrával, ale blízký mu byl i neobarokní styl Paula Hindemitha. Zároveň byl věrným interpretem skladeb svého učitele B. A. Wiedermanna. Ve varhanním světě zanechal nesmazatelnou stopu.

Jan Hora

Prof. Dr. Jiří Rópek (1922–2005) is regarded as one of the most distinguished Czech organists of the 20th century and it is a rather logical action that the 15th International Organ Festival at St. James' Basilica is held in honour of him. Mr. Rópek was an organist there for a long period of forty-five years. He was born in Prague, however his family was often moving as his father was an army officer. His mother was a skilful pianist and that is where his talent came from. He was learning to play the piano, however being 15 years old a strong impulse for his further life arose in Kroměříž when encountering the organ. He commented this as follows: 'Being an organist is not a coincidence. That is the way your fate brings you to'. After leaving the secondary school in the war time (1941), when all universities were closed, he entered the Prague Conservatoire and started to study the organ under the prominent teacher – Prof. B. A. Wiedermann. A huge number of Czech organists studied under Wiedermann, including also J. Rópek later at the newly established Academy of Arts. At the same time, Rópek read music theory at the Charles University for 8 semesters. However, he did not complete the studies because of political reasons. Being one of the most talented Wiedermann's

students, Rópek served as an assistant to him at the Academy of Arts for 2 years. At the same time, Rópek succeeded Prof. Wiedermann as an organist at St. James' Basilica, which also involved the established Sunday organ music as part of masses, and stayed there for more than forty years. The music production at St. James' was something truly exceptional at the time of the communism thanks to the organ played by Prof. Rópek and a choir and an orchestra conducted by Josef Hercl. At those miserable times, Rópek's organ music became phenomenal spiritual experience. It was a meaningful act in Prague's cultural life within a desert of the official pseudo-culture. These organ productions were attended not only by musicians and music fans but also by painters, writers and other artists. Rópek's systematic music activities at St. James' at the highest interpretation level have not been appraised enough till these days. Rópek's devoted audience was overcrowding his public performances in music halls when church concerts were prohibited by a communist regime. It was symbolic that the first permitted church concert after 17 years of prohibition was performed in 1965 by Jiří Rópek at St. James'. His performances always met with an immense reception. Ever since the 1950's he was offered to make records, which meant spreading his art also abroad. The United Kingdom was the first country which invited him and Rópek started going there quite often. He was the first Czech organist to give a concert at the Royal Festival Hall in London and England became the dearest to him. He had a great regard for his honorary fellowship in the Royal College of Organists, awarded to him in 1994. He also performed in Spain, the Netherlands, the Northern Ireland, Israel, Germany, Switzerland and the former Soviet Union. He also took part in the pre-Olympic festival in Mexico in 1968. Rópek's successful career resulted in his appointment as a professor at the Prague Conservatoire, which was a personal initiative of Dr. Václav Holzknecht, a headmaster of the Conservatoire. At that time, it was not obvious at all for an organist playing at church to become a teacher at the Conservatoire. Finally he was teaching there for 20 years. He used to say with tongue in cheek that he did not feel to be a teacher, however a huge number of his students maintained the opposite. They learned from him that music is not a limited branch, he always insisted on a broad coherence of fine art, literature and culture in general. It surely resulted from Rópek's universal education and deep interest in anything connected with culture. Thus, his students later became not only organists, but also a jazz composer, a composer of musicals, a screenwriter, a Catholic priest and even a Minister. In addition to his work as an organist and a teacher, Rópek was also composing since 1950's. He was evidently influenced by B. A. Wiedermann whom he called "pater spiritualis". Wiedermann was an organ virtuoso and composer, i.e. a combination which is practically disappearing. Rópek's lifelong admiration of Gregorian chant and Latin resulted in a number of compositions for solo organ or organ in combination with other instruments and vocal compositions of sacred character. The Variations on Victimae Paschali Laudes, one of his early organ pieces originating from 1956 and published in England, belongs to his most often performed compositions. His other organ compositions are Toccata and Fugue, Toccata, Partita on Adoro te devote, generally premiered by outstanding English and American organists. He also composed sonatas for flute, trumpet, oboe and violin accompanied by organ and large vocal-instrumental compositions, such as Missa in C, Missa brevis, Te Deum, Homage a Anonymous and Christmas Fantasia. Modest and unpretending by his nature, Rópek developed his own specific interpretation style. He admired French Romantic and contemporary organ music which he often played, however he was also fond of neo-Baroque style of Paul Hindemith. At the same time, he was a dedicated interpreter of compositions of his teacher B. A. Wiedermann. Rópek surely left an indelible trace in organ art.

Jan Hora

5. 8. 2010

JOHN SCOTT (USA)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Toccatu, adagio a fuga C dur BWV 564 / Toccatu, Adagio and Fugue in C major

Chorálová předehra „Věříme v jednoho Boha“ / Chorale Prelude „Wir glauben all’an einen Gott“ BWV 740

CHARLES VILLIERS STANFORD (1852–1924)

Fantazie a toccata d moll / Fantasia and Toccata in D minor

KENNETH LEIGHTON (1929–1988)

Scherzo

JÍŘÍ ROPEK (1922–2005)

Toccatu (věnováno / dedicated to J. Scott)

LOUIS VIERNE (1870–1937)

Naiades / Vodní víly

MARCEL DUPRÉ (1886–1971)

Variations sur un vieux Noël, op. 20 / Vánoční variace

John Scott (1956) zahájil svá studia varhan na St. John's College v Cambridgi v roce 1974 ve třídě J. Bielbyho, R. Downese a Dame G. Weir. Jako student získal ocenění Královského kolegia varhaníků a též všechny hlavní ceny. Svým debutem (1977) na promenádních koncertech v Royal Albert Hall se stal nejmladším varhaníkem vystupujícím na Proms. Je vítězem Mezinárodní varhanní soutěže v Manchesteru a Mezinárodní soutěže J. S. Bacha v Lipsku. V roce 1985 se stal asistentem varhaníka v londýnské katedrále sv. Pavla a pět let poté nastoupil tamtéž jako titulární varhaník a ředitel kůru. Koncertoval na všech kontinentech. Premiérově uvedl velké množství skladeb věnovaných přímo jemu, spolupracoval s různými orchestry. Působil jako prezident Asociace varhaníků. Je žádaným porotcem mezinárodních varhanních soutěží. Od roku 2004 je varhaníkem a ředitelem hudby u sv. Tomáše na Páté Avenue v New Yorku, kde řídí proslulý mužský a chlapecký sbor. Provedl zde souborně varhanní dílo D. Buxtehudeho a O. Messiaena. Vydal i několik vlastních varhanních skladeb, zabývá se úpravami církevní hudby. V roce 2007 mu byl udělen čestný doktorát při Nashotah House Seminary ve Wisconsinu.

John Scott (1956) became an organ scholar of St. John's College, Cambridge in 1974. His organ studies were with J. Bielby, R. Downes, and Dame G. Weir. While still at school he gained the diplomas of the Royal College of Organists and won the major prizes. When he made his debut in the 1977 Promenade Concerts in the Royal Albert Hall, he was the youngest organist to appear in the Proms. He was a first-prize winner in both the Manchester International Organ Competition and the Leipzig J. S. Bach Competition. In 1985 he became sub-organist of St. Paul's Cathedral, five years later he was there appointed a titular organist and director of music. As an organist, Mr. Scott has performed in five continents, has premiered many new works written for him, and has worked with various specialist ensembles. He is a past president of the Incorporated Association of Organists and has been a member of a number

of international competition juries. In 2004, Mr. Scott moved to take up the post of an organist and director of music at Saint Thomas Church, Fifth Avenue, New York, where he directs the renowned Saint Thomas Choir of Men and Boys. He has performed the complete organ works of D. Buxtehude and O. Messiaen at St. Thomas. Mr. Scott has published a number of his organ compositions and choral arrangements. In 2007 he was awarded an Honorary Doctorate of Music from Nashotah House Seminary in Wisconsin.

Roku 1708 vstoupil **Johann Sebastian Bach** do služeb výmarského vévody Wilhelma Ernsta, který mu nabídl lépe placené místo, než jaké měl dosud v Mühlhausenu. Hned v prvním roce svého výmarského působení složil Bach varhanní *Toccatu, adagio a fugu C dur*. Toto jedinečné dílo se blíží baroknímu koncertu členěnému na tři části tím, že je mezi obyčklou toccatu a fugu vložena pomalá část. Začátek *toccaty* se podobá stylu obdivovaného Dietericha Buxtehudeho, kterého tři roky předtím Bach vyhledal v Lübecku. *Adagio* působí dojmem *arie* s prostým doprovodem, po níž následuje krátké *Grave* s chromatickými postupy, průtahy a disonancemi. Radosná *fuga* v trojdobém metru s tématem téměř houslovým se navrácí ke koncertantnímu stylu *toccaty*. V závěru obsahuje volné, brilantní epizody a virtuosní kadenci. Bachova chorálová předehra *Věříme v jednoho Boha* je vlastně německým vyznáním víry. Je určena pro dva manuály a dvojitý pedál, jak bylo oblíbené u severoněmeckých skladatelů té doby. Sopránový *cantus firmus* je důstojně kráčející s nepřilíš zdobenou melodií v sopránu a zahrnuje množství modulací. Sir **Charles Villiers Stanford**, rodák z irského Dublinu, žil převážně v Anglii, kde patřil mezi významné umělecké osobnosti a přední tvůrce sborových skladeb. Od roku 1887 až do své smrti 1924 byl profesorem hudby na univerzitě v Cambridgi. Jako skladatel se bránil modernímu vývoji, byl ovlivněn hlavně Brahmssem a Schumannem. Do varhanní tvorby zasáhl tento někdejší varhaník celou řadou opusů určených k liturgii, jako např. chorálními preludii a postludii, ale také pěti sonátami a efektními skladbami, jako je *Fantazie a toccata d moll*. Začal na ní pracovat roku 1894, později se k ní vrátil a revidoval ji roku 1917.

Jeden z nejvýraznějších britských poválečných skladatelů **Kenneth Leighton** byl jako chlapec zpěvákem v katedrále v rodném Wakefieldu. Studoval v Oxfordu, pak byl v Římě na stáži u Goffreda Petrassiho. Byl profesorem na několika univerzitách. V kompozici uplatňoval kontrapunkt, moderní postupy, jako třeba dodekafonii, ale postupně projevoval tendence k lyrismu. Významně zasáhl do anglické hudby, ale zabýval se duchovními hodnotami často přesahujícími křesťanskou spiritualitu. Preludium, *Scherzo* a *Passacaglia*, op. 41 (1963) vyrůstají z elementárního motivu, prostřední část – rozpuštělé *Scherzo* – užívá zejména měkké flétnové hlasy.

Jiří Ropek věnoval svou *Toccatu* Johnu Scottovi, který ji v premiéře provedl v roce jejího vzniku 1993 v londýnské katedrále sv. Pavla. Jde o odlehčenou efektní skladbu, která prokazuje dokonalou znalost typické

nástrojové stylizace a staví do protikladu příznačné toccatové figurace v manuálu a melodii v pedálu. V klidnějším středním díle se objeví druhý melodický motiv a dokonce efekty připomínající zvony. Od narození skoro nevidomý **Louis Vierne** projevoval mimořádné hudební nadání. Krátce byl Franckovým žákem: soukromě a pak na pařížské konzervatoři. Widor učinil Vierna roku 1892 svým asistentem v chrámu sv. Sulpicia, ale již roku 1900 byl jednohlasně jmenován varhaníkem v katedrále Notre Dame v Paříži. Pedagogicky působil na konzervatoři i na Schole cantorum. Vierne respektoval hudební formu, užíval pozdně romantický jazyk bohatý na chromatismy a harmonicky barevný. Navázal na tradice a osobitým způsobem otevřel cestu do dalších desetiletí. Viernovy čtyři suity *Fantazijních kusů* (1926–1927), které vyžadují mimořádně technicky vybaveného varhaníka, navozují téměř impresionistické nálady podobné Debussyho náladám z jeho klavírních preludií vzniklých jen přibližně o patnáct let dříve. *Vodní víly* představují fascinující hravost pohádkových bytostí. Řadu velkých pařížských komponujících varhaníků, vynikajících koncertních umělců a improvizátorů uzavírá **Marcel Dupré**. Od roku 1926 vyučoval na pařížské konzervatoři, kterou předtím absolvoval. Navázal na francouzskou tradici variací na vánoční písně, oblíbenou v době baroka a rokoka a roku 1920 složil *Vánoční variace*, které vycházejí z koledy *Noël Nouvelet*. V různých typech variací od jednoduchých až po kánonické představuje skladba odlišnou atmosféru a paletu zvukových barev. Poslední variace začíná fugou uvádějící téma ve třech rozdílných notových hodnotách a končí ve zvuku připomínajícím zvony.

In 1708 **Johann Sebastian Bach** started his job engagement at the court of the Duke Wilhelm Ernst in Weimar. Bach was offered a better paid post than he had had in Mühlhausen. Bach composed the *Toccatu, Adagio and Fugue in C major* during the first year of his Weimar period. This unique composition resembles a three-part Baroque concerto in the way a slow part is inserted in between a usual toccata and a fugue. The *toccatu* opening is of Dietrich Buxtehude's style, the composer Bach admired and visited three years earlier in Lübeck. The *Adagio* creates an impression of an aria with a plain accompaniment, followed by a short *Grave* with chromatics, retardations and dissonances. The joyful *fugue* in a three-beat metre with a violin-like theme returns to a concerto style of the toccata. The right end is formed by dazzling episodes and a virtuoso cadenza. Bach's chorale prelude 'We believe in one God' is in a way a German creed. It was composed for two manuals and a double pedal, a popular practice of North German composers of that time. A soprano *cantus firmus* proceeds in a stately manner, brings a rather brief melody in soprano and includes a number of modulations. However born in Dublin in Ireland, Sir **Charles Villiers Stanford** lived mostly in England, where he belonged to significant art personalities and composers of choir music.

He was a professor of music at Cambridge University from 1887 until his death in 1924. He was never fond of modern music development; he was mainly influenced by Brahms and Schumann. Apart from being an organist, he composed a number of opus pieces intended for liturgy, e.g. chorale preludes and postludes, as well as five sonatas and other compositions, including the expressive *Fantasia and Toccata in D minor*. He started composing it in 1894, however rewrote it in 1917.

Kenneth Leighton, one of the most distinct British post-war composers, was first a Cathedral chorister in Wakefield, his hometown. He was a student of Oxford, than he studied under Goffred Petrassi in Rome. He was a professor at several universities. When composing, he made use of counterpoint, modern techniques (e.g. dodecaphony), however later he turned towards lyricism. He significantly enriched Anglican music, however he occupied himself with spiritual values often transcending the Christian spirituality. The *Prelude, Scherzo* and *Passacaglia*, Op. 41 (1963) are growing from an elementary motif, the middle part – the joyful *Scherzo* – makes use of soft flute voices mainly.

Jiří Ropek dedicated his *Toccatu* to John Scott who premiered it in 1994 at St. Paul's Cathedral in London. It is a rather joyful, expressive composition which declares a perfect knowledge of the typical instrumental stylisation. The characteristic *toccatu* figurations in a manual are confronted with a melody in a pedal. The calm middle part brings the second melodic motive and the effects imitating bells. Born almost blind, **Louis Vierne** possessed a remarkable music gift. He studied shortly under Franck, first taking private lessons, later at the Paris Conservatoire. Widor made Vierne his assistant at St. Sulpice in 1892. In 1900 he was appointed unanimously an organist of Notre Dame Cathedral in Paris. He was also teaching at the Conservatoire and Schola cantorum. Vierne respected music forms and used the late Romantic music language, rich in chromatics and colourful harmony. He followed the tradition, however he opened a new way towards future decades. His four suites of *Fantasy Pieces* (1926–1927) are extremely challenging and require a real organ mastery. They evoke nearly impressionistic feelings, similar to Debussy moods in his piano preludes composed some fifteen years earlier. The *Naiades* picture a fascinating frolicsomeness of fairy tale beings.

Marcel Dupré completes the elite of French notable organists-composers, distinguished concert organists and improvisators. As a graduate of the Paris Conservatoire, he became a teacher there in 1926. He followed the French tradition of composing variations on Christmas songs, especially popular in Baroque and Rococo period, and in 1920 he composed *Christmas Variations*, which are based on *Noël Nouvelet*. Various types of variations, from simple to canonic ones, bring diverse moods and feelings and a variety of sound colours. The last variation starts with a fugue stating the theme in three different note values and finishes in a bell-like sound.

12. 8. 2010

JAN HORA (Česká republika / Czech Republic)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)
Fantazie c moll BWV 562 / Fantasia in C minor
Chorálová předehra „Když jsme ve velikém soužení“ BWV 641 /
Chorale prelude „Wenn wir in höchsten Nöten sein“
Toccat a fuga d moll BWV 565 / Toccat a and Fugue in D minor

JOSEF BOHUSLAV FOERSTER (1859–1951)
Fantazie C dur / Fantasia in C major

LADISLAV VYCPÁLEK (1882–1969)
Dvě variační fantazie „Vzhůru srdce“ op. 30 / Two variation
fantasias ‘Your hearts high up’
Jesu Kriste, ščedý kněže / Jesus Christ, the large-hearted priest
Buóh všemohúcí / Almighty God

JÍŘÍ TEML (1935)
Recitativ a toccata (světová premiéra / world premiere)

MILOSLAV KABELÁČ (1908–1979)
Fantazie g moll, op. 32 / Fantasia in G minor

Jan Hora vystudoval Pražskou konzervatoř ve třídě prof. J. B. Krajs, hudební fakultu AMU ve třídě prof. Dr. J. Reinbergera a vzdělání si rozšířil ještě na Franz-Liszt-Hochschule ve Výmaru u prof. J.-E. Köhlera. Již při studiu se zúčastnil mezinárodních varhanních soutěží, kde se stal m.j. laureátem Mezinárodní bachovské soutěže v Gentu v Belgii (1958) a Mezinárodní bachovské soutěže v Lipsku (1964). Koncertoval ve všech zemích Evropy, v USA a Japonsku. Spolupracuje s mnoha špičkovými orchestry (Česká filharmonie, Symfonický orchestr hl. města Prahy FOK a další), s nimiž pořídil řadu nahrávek, např. Janáčkovu Glagolskou mši. Na Pražské konzervatoři vyučuje od roku 1965, od roku 1977 také na hudební fakultě AMU jako profesor varhanní hry. Často je zván do porot mezinárodních varhanních soutěží. Horův repertoár zasahuje do všech stylových epoch se zvláštním zaměřením na českou varhanní tvorbu. V poslední době nahrával pro firmu VIXEN varhanní skladby A. Dvořáka, J. B. Foerstera, L. Janáčka, B. Martinů, M. Kabeláče a A. Háby a staré české mistry J. Zacha, K. B. Kopřivu a J. K. Kuchaře.

Jan Hora graduated from the Prague Conservatoire under Prof. J. B. Krajs and from the Academy of Music under Dr. J. Reinberger. Later he studied at the Franz-Liszt-Hochschule in Weimar under Prof. J.-E. Köhler. Being a student, he took part in a number of international organ competitions, e.g. a laureate of the International Bach Competition in Gent, Belgium (1958) and the International Bach Competition in Leipzig (1964). He has performed in all countries of Europe, the USA and Japan and has worked with a number of outstanding orchestras (The Czech Philharmonic Orchestra, The Symphonic Orchestra of the City of Prague FOK and many others), with which he has produced a number of recordings – e.g. Janáček's Glagolitic Mass. Mr. Hora has been teaching at the Prague Conservatoire since 1965 and has been a professor of organ at the Academy of Music since 1977. He has often been a member of international competition juries. Hora's repertoire includes organ music of all music epochs, with special

attention to Czech organ music. In recent years he has recorded organ compositions of A. Dvořák, J. B. Foerster, L. Janáček, B. Martinů, M. Kabeláč and A. Hába and old Czech masters J. Zach, K. B. Kopřiva and J. K. Kuchař.

V době svého působení ve Výmaru zkomponoval **Johann Sebastian Bach** rozjímavou a vážnou *Fantazii c moll*. Chorálová předehra *Když jsme ve velikém soužení* z Varhanní knížky obsahuje bohatě zdobený cantus firmus pocházející z 16. století (objevuje se ještě v jiném Bachově varhanním preludiu). *Toccat a fuga d moll* je nejslavnější varhanní skladbou vůbec. Dříve se předpokládalo, že vznikla patrně v prvním desetiletí 18. století, asi v letech 1703–1707, ale jedna z dnešních hypotéz tvrdí, že jde o dílo mnohem pozdější, které mělo napodobit kadenci s rozloženými akordy, kterou se blíží vstupní toccatě. Navzdory její popularitě kolem ní existuje řada otazníků, od osmdesátých let 20. století dokonce i v souvislosti s Bachovým autorstvím. Nedochoval se totiž její autograf, ale pouze opisy, podle nichž je pojmenována a ve kterých má řadu novějších detailů (tempová označení, fermaty aj.). V každém případě jde o efektní skladbu, která představuje stěžejní dílo světové varhanní literatury.

Dnes opomíjený **Josef Bohuslav Foerster** byl ve své době výraznou a ceněnou osobností: byl uznáván nejen jako skladatel, ale i jako spisovatel, pedagog a hudební kritik. Umělecky byl konzervativní, lyrický, duchovně zaměřený, jeho hudební jazyk vycházel z pozdního romantismu. Vystudoval pražskou varhanickou školu a zpočátku své umělecké dráhy působil (stejně jako jeho otec) na kúru sv. Vojtěcha a Panny Marie Sněžné. Duchovních děl složil celou řadu, varhanám – jak odpovídalo té době – však pozornost věnoval pouze dvěma skladbami. Jeho *Fantazie C dur* z devadesátých let 19. století je pokojného a ušlechtilého výrazu a improvizčního charakteru.

Ladislav Vycpálek, povoláním knihovník, byl v kompozici soukromým žákem Vítězslava Nováka; byl také činný jako publicista a kritik. Jeho tvorba vychází z české hudební tradice a z inspirace lidovou písní, její významnou oblastí je především hudba vokální. V *Českém requiem* z doby okupace Vycpálek citoval duchovní lidovou píseň z Husovy doby *Jezu Kriste, ščedý kněže*. Přesně o deset let později se k ní vrátil ve svém 30. opusu *Vzhůru srdce* (1950) s podtitulem *Dvě variační fantazie na lidové duchovní písně z doby Husovy*. Vycpálek je vytvořil ve verzi pro orchestr a pro klavír. Autorem první varhanní verze byl Prof. Milan Šlechta, později tuto verzi ještě upravil sám Jan Hora. Lidová duchovní píseň *Jezu Kriste, ščedý kněže* byla v oblibě od 14. století po následující tři staletí. Oblíbený nářev *Buóh všemohúcí* je doložen v českém, ale i v německém a dokonce v polském prostředí. Roku 1409 pražská synoda zpěv českých písní s výjimkou těchto dvou a ještě dalších dvou písní zakázala.

Jiří Teml, letošní pětasedmdesátník, ač ekonom, se díky hlubokému zájmu o hudbu stal soukromým žákem Bohumila Duška a Jiřího

Jarocho. Od roku 1976 se stal jeho působitěm zhruba: nejprve v Plzni, od roku 1980 v Praze. Jeho prvním kompozičním úspěch představuje *Fantasia appassionata* pro varhany, která získala třetí cenu v soutěži Pražského jara 1976. Pro varhany vytvořil Teml mnoho skladeb jak sólových, tak se zpěvem či jinými nástroji; vynikají nástrojovou stylizací, kompoziční vyrovnaností a především invenčním bohatstvím. *Toccat a* inspirovaná bachovskou sazbu vychází z hudebního materiálu první části Triptychu pro lesní roh a varhany (1981). Z podnětu Jana Hory k ní roku 1992 dokončil *Recitativ*, který využívá zvukových možností nástroje. Pozoruhodnou skladatelskou osobností 20. století je **Miloslav Kabeláč**. Po abso-lutoriu pražské konzervatoře se stal první hudebním režisérem v rozhlase, kde působil pětadvacet let. Na přelomu padesátých a šedesátých let vyučoval na konzervatoři v Praze a pak se věnoval již jen komponování. Z jeho mnohostranné tvorby příznačné osobitým hudebním jazykem se staly jeho dvě varhanní fantazie opus 32 z roku 1958 stálí českého repertoáru. *Fantazie g moll* je méně hraná a komornější než její protějšek v d moll. Vznikla pro první mezinárodní varhanní soutěž Pražského jara. Skladba se odehrává v tíživé a napjaté atmosféře, kterou vytváří téma oscilující mezi malou a velkou tercií a které zaznívá sólově hned v úvodu, nabývá na naléhavosti a postupně se stupňuje až k závěru.

Johann Sebastian Bach composed the contemplative and grave *Fantasia in C minor* during his Weimar period. The chorale prelude “*Wenn wir in höchsten Nöten sein*” from the Organ Book includes a richly embellished cantus firmus, originating from the 16th century (Bach used it in another prelude, too). The *Toccat a and Fugue in D minor* is the most famous organ composition ever. Formerly, the composition was assumed to originate from 1710's (1703–1707). However, one of the latest research theory has claimed that the composition originates from the period after 1750 (sort of copying the Baroque style) or even being originally composed for violin. Following the North-Germanic manner, the composition starts with a *toccat a*, followed by a four-voice *fugue* with a quaver theme and a fantasia-like *cadenza* with spread chords that recall the opening *toccat a*. In spite of its enormous popularity, there have been a number of queries, e.g. questioning even Bach's authorship (since 1980's). The autograph is not preserved; there are only copies which the composition is named after and which contain a number of modern details (tempo interpretation marks, fermatas, etc.). On all accounts, this impressive composition is the principal work of the world organ literature.

Josef Bohuslav Foerster, a personality of considerable importance at his time, is rather neglected these days. Foerster was highly valued not only as a composer but also as a writer, a teacher and a music critic. He was rather conservative in his artistic opinions, lyrical and spiritual; his music language grew from late Romanticism. He studied at the Prague Organ School. At the

beginning of his career he was an organist (like his father) at St. Adalbert Church and the Church of Our Lady of the Snow. He composed of a lot of sacred music, however only two compositions for organ (a common practice at that time). His *Fantasia in C major* from 1890's is of a tranquil and fine expression and of an improvisation character.

Ladislav Vycpálek, a librarian by profession, was a private student of composition under Vítězslav Novák. Moreover, he was also active as a publicist and a critic. His music production derives from the Czech music tradition and the inspiration by folk music. He mostly composed vocal music. In his *Czech Requiem* from the time of occupation, Vycpálek cites a sacred folk song from the John Hus' time – *Jesus Christ, the large-hearted priest*. Exactly ten years later he returned to it in his Opus 30 *Your hearts high up* (1950), bearing the subtitle *Two variation fantasias on folk sacred songs from Hus' time*. He composed it for an orchestra and organ. Prof. Milan Šlechta created the first organ arrangement, later followed by Jan Hora. The sacred folk song *Jesus Christ, the large-hearted priest* was popular from the 14th century for the following three centuries. The favourite tune *Almighty God* can be found in Czech, German and even Polish culture. In 1409 the Prague Synod interdicted singing all Czech songs apart from these two mentioned above and other two.

Celebrating his 75th birthday this year, **Jiří Teml** was an economist first, however thanks to his deep interest in music he became a private student of Bohumil Dušek and Jiří Jarocho. Since 1976 he has been engaged in radio, first in Plzeň, since 1980 in Prague. *Fantasia appassionata* for organ brought him the first compositional success – it was awarded by the third prize at the Prague Spring competition in 1976. Teml has composed a lot of music for either organ solo or accompanied by voice or other instruments. All the compositions are great at instrumental stylisation, are well-balanced in compositional style and are rich in invention. The *Toccat a*, inspired by Bach's compositional style, derives from the music material of the first part of the Triptych for French horn and organ (1981). In response to Jan Hora, Teml attached the *Recitativ* to it in 1992, which fully exploits the sound resources of the organ.

Miloslav Kabeláč is a remarkable composer of the 20th century. On leaving the Prague Conservatoire, he became the very first music director in the Prague Radio and worked there for 25 years. He was a teacher at the Prague Conservatoire at the turn of 1950's and 60's, later he devoted his attention to composition only. Two organ fantasias Opus 32 from 1958 have become the most popular pieces out of Kabeláč prolific compositional output, featured by truly distinct music language. The *Fantasia in G minor* is rather less performed and less grandioso than its counterpart in D minor. It was composed for the occasion of the first international organ competition of the Prague Spring festival. The composition is running in a tense and oppressive atmosphere expressed by a theme of a minor third and a major third oscillating between each other. The theme is cited right at the beginning and gradually increases in its persistence in order to lead the whole composition to a grandiose climax.

19. 8. 2010

EIKO MARIA YOSHIMURA (Japonsko / Japan)

Program:

CHARLES-MARIE WIDOR (1844–1937)

Allegro

ze 6. Symfonie g moll, op. 42/2 /
from the 6th Symphony in G minor, Op. 42/2

FRANÇOIS COUPERIN (1668–1733)

Chromhorne en Taille

ze Mše pro farníky / from the Messe a l'usage des Paroisses

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Trio G dur BWV 586a / Trio in G major

ROBERT SCHUMANN (1810–1856)

*Fuga č. 5 F dur na jméno BACH, op. 60 / Fugue No. 5
in F major on the name BACH, Op. 60*

JOHANNES BRAHMS (1833–1897)

Preludium a fuga g moll WoO 10 / Prelude and Fugue in G minor

MAX REGER (1873–1916)

Benedictus, op. 59

JEHAN ALAIN (1911–1940)

Deuxieme fantaisie JA 117 / Druhá fantaisie

CHARLES-MARIE WIDOR (1844–1937)

Intermezzo

Finale

ze 6. Symfonie g moll, op. 42/2 / from the 6th Symphony
in G minor, Op. 42/2

Eiko Maria Yoshimura žije od roku 1999 v Německu. Pochází z japonského města Nagoya. Absolvovala Vysokou hudební školu v Osace (bakalářský titul) a poté pokračovala na Vysoké hudební škole v Rottenburku obor církevní hudba (varhany u B. Marxe a W. Rehfelda), kterou zakončila s vyznamenáním. Ve Freiburgu na Státní vysoké hudební škole ve třídě K. Schnorra získala diplom koncertního varhaníka. Zúčastnila se několika mistrovských kursů pod vedením uznávaných umělců, soukromě studovala v Paříži u M.-C. Alain a v Saarbrückenu u W. Rübsama, jakož i v Heidelbergu u M. Sander. Je vítězkou několika mezinárodních varhanních soutěží (Lothringen, Epinal, Rottenburg, Biarritz) a držitelkou speciálních ocenění, jako je např. Cena publika nebo Speciální cena Gastona Litaize. Od roku 2002 je varhanicí Domu v St. Blasien. Koncertuje v Evropě a Japonsku.

Eiko Maria Yoshimura has been living in Germany since 1999. She was born in Nagoya, Japan. She graduated from the Faculty of Music of Soai University in Osaka, Japan (bachelor degree), then she studied church music (organ under B. Marx and W. Rehfelt) at Hochschule für Kirchenmusik in Rottenburg, Germany, finishing her studies with distinction. After that she received the diploma of a concert organist at the Staatliche Hochschule für Musik in Freiburg (studies under K. Schnorr). She has taken part in a number of master classes led by prominent organists, has been studying privately under M.-C. Alain in Paris, under W. Rübsam in Saarbrücken and under M. Sander in Heidelberg. She has won several international organ competitions (Lothringen, Epinal, Rottenburg, Biarritz) and has received some special awards, e.g. the Prize of Audience and the Special Prize of Gaston Litaize. Ms. Yoshimura has been an organist at the Dome in St. Blasien since 2002. She has given performances in Europe and Japan.

Jako pětadvacetiletý získal **Charles-Marie Widor** roku 1870 prestižní varhannické místo v pařížském kostele sv. Sulpicia, kde pak působil více než šest desítek let. Po Francově smrti (1890) se stal profesorem varhan na konzervatoři, později tam vyučoval jen kompozici. Z Widorovy tvorby, která je pokládána za konzervativní a tradicionalistickou, vyniká jeho deset varhanních symfonií. Ty znamenají velký stylistický přínos. Spojují v sobě totiž prvky suity a sonáty a v jednotlivých částech uplatňují různé formy a techniky. Jeho *Šestá symfonie g moll*, která vyšla tiskem roku 1879, začíná majestátním *Allegrem* s akordickým vstupem, vystřídáním rychlými běhy. Třetí věta symfonie *Intermezzo* je neklidným kusem s rychlými figuracemi, z nichž vystupuje téma, uprostřed je vložený pomalý díl. *Finale* se nese v příznačném rychlém pohybu s výrazně rytmicky tvarovaným tématem.

Jako osmnáctiletý převzal **François Couperin** místo varhaníka po otci v chrámu Saint-Gervais v Paříži a roku 1693 získal místo královského varhaníka po svém někdejším, právě zesnulém učiteli Jacquesi Thomelinovi. Tři roky předtím (1690) vydal tiskem dvě varhanní mše, tedy cyklus skladeb určených pro příslušná místa liturgie, ve kterých se varhany střídaly s gregoriánským chorálem. Francouzská praxe tyto části mší nazývá podle užití kompoziční techniky a podle registrace. Kompozičně propracovanější *Mše pro farníky* obsahuje na místě *Benedictus* přibližně tříminutové *Chromhorne en taille*, což znamená, že rejstřík Křivý roh je umístěn v tenoru.

Triová sazba se v době baroka psala s oblibou pro dva melodické nástroje (nejčastěji housle, flétny) a generální bas. Upravena pro varhany však představuje pro interpreta mimořádně obtížný úkol hrát tři zcela nezávislé party. **Johann Sebastian Bach** vytvořil roku 1720 *Sonátu pro violu da gamba a cembalo* (BWV 1027a), z níž čtvrtou větu – veselé *Allegro moderato* – upravil pro varhany jako *Trio G dur*.

Jako vnímavý romantik vyjádřil **Robert Schumann** své niterné pocity nejvíce v písniích a programních klavírních skladbách, ale zabýval se také kontrapunktickými studiemi. V roce 1845, kdy odešel z Lipska do Drážďan za uzdravením a klidem, se soustředil na přísný sloh: složil několik menších sbírek pro pedálový klavír, tedy nástroj sloužící pro přípravu k varhanní hře pedálu. Opus 60 obsahuje *Šest fug* na oblíbené chromatické téma B-A-C-H vyžadující značnou harmonickou představivost.

Je překvapivé, že ve své době nesmírně uctívaný génius kompoziční formy **Johannes Brahms** psal pro varhany. Královský nástroj však mu byl stejně jako Schumannovi prostředkem kontrapunktického mistrovství. Když se roku 1856 právě třiatřicetiletý setkal v Düsseldorfu s Clarou Schumannovou, ženou svého blízkého přítele a svou pozdější životní partnerkou, složil Brahms řadu varhanních skladeb, z nichž se dochovaly jenom čtyři a pouze dvě vyšly tiskem za jeho života. Další dvě – dvě preludia a fugy a moll (věnované Claře) a g moll – vyšly až roku 1927. *Preludium g moll* začíná efektními pasážemi, výtečně tvarované téma následující *fugy* přímo vybízí k rozvoji polyfonie, skladba představuje – jak lze u Brahmse očekávat –

mistrovsky zvládnutou dvoudílnou formu. Po vojenské službě na samém konci 19. století se vrátil **Max Reger** do svého rodiště k sestře, kde se snažil zlepšit své podlomené zdraví a útočiště hledal v komponování. *Opus 59* je sbírkou tuctu skladeb (*Benedictus* je devátá z nich) složených v létě 1901, před jeho odjezdem do Mnichova. Jsou určeny ke katolické bohoslužbě a inspiřují se barokním hudebním jazykem. I tyto menší skladby se vyznačují všemi hlavními rysy Regerova hudebního jazyka: přepjatým výrazem, přebujelým chromatismem, interpretačně obtížnými pasážemi, promyšlenou formální výstavbou.

Od tragické smrti, jíž podlehl **Jehan Alain** krátce poté, co narukoval, letos v červnu uplynulo šedesát let. Během pouhých devětatdacetilet svého života vytvořil tento Francouz téměř sto padesát skladeb, z toho více než padesát klavírních a více než třicet varhanních. Sám studoval varhany na pařížské konzervatoři ve třídě Marcela Duprého. *Druhá fantazie* (1936) představuje Alaina jako tvůrce meditativní hudby naplněné harmonicky barevným jazykem, s recitativními melodiemi.

Being only twenty-five years old, **Charles-Marie Widor** gained a prestigious organ post at St. Sulpice in Paris in 1870. He was an organist there for more than sixty years. After Franck died in 1890, he succeeded him as a professor of organ at the Paris Conservatoire. Later, he was a teacher of composition only. In spite of the fact that Widor's music is regarded as conservative and traditional, his ten organ symphonies made a substantial contribution to the music style. They join together the suite and sonata devices and make use of various forms and techniques. His *Sixth Symphony in G minor*, published in 1879, starts off with a majestic *Allegro* using chords interchanged by brisk runs. The *Intermezzo*, the third movement of the symphony, is a restless part of a fast figuration with a theme emerging from the music and a slow middle part. The *Finale* hastens with a rhythmically pregnant theme to its close.

Being 18 years old, **François Couperin** succeeded his father as an organist at Saint-Gervais in Paris. In 1693 he became a royal organist, succeeding his former teacher, the late Jacques Thomelin. Three years earlier (in 1690) Couperin published two organ masses, i.e. collections of compositions intended for liturgy where organ and Gregorian chant interchanged. In the French manner, the mass parts are called after the used compositional method and registration. The *Messe pour les Paroisses*, rather sophisticated in a compositional style, includes a three-minute long *Chromhorne en taille*, i.e. a register of chromhorne is in a tenor voice, in the part of *Benedictus*. The popular trio sonatas of the Baroque

period were designed for two melodic instruments (violins and flutes most often) and continuo. Arranged for organ, they require an extremely skilful organist as employing three distinct elements. In 1720 **Johann Sebastian Bach** composed *Sonata for viola da gamba and harpsichord* (BWV 1027a). He arranged its fourth movement, the joyful *Allegro moderato*, for organ as *Trio in G major*.

Robert Schumann, being a delicate Romantic, expressed his inner-most feelings mainly in songs and programme piano compositions. However, he also composed some contrapuntal studies. In 1845 he moved from Leipzig to Dresden to find rest and recovery. He was composing in a strict style, e.g. several short collections for a pedal piano, an instrument serving to the preparation for a real organ pedal play. Opus 60 includes *Six Fugues* on a popular chromatic B-A-C-H theme, requiring a high degree of a harmony comprehensive faculty. It is rather surprising that **Johannes Brahms**, an awe-inspiring genius of compositional form, was also composing for organ. To Brahms, the royal instrument became a means of expressing his contrapuntal mastery, in the same way as to Schumann. In 1856, thirty-three-year-old Brahms met in Düsseldorf Clara Schumann, his close friend's wife who later became his own life partner. After their meeting he composed a number of organ compositions. However, only four of them were preserved and only two of them were published during Brahms' life. The other two – two preludes and fugues in A minor (dedicated to Clara) and G minor – were not published till 1927. The *Prelude in G minor* starts off with impressive passages and a masterly structured theme of the *fugue* invites to polyphony development. The composition represents Brahms' mastery of a two-part compositional form.

After the army service at the right end of the 19th century, **Max Reger** returned to his hometown to his sister, in order to improve his fragile health and to find peace and quiet in composing. The *Opus 59* is a collection of a dozen compositions (*Benedictus* is the ninth of them) composed in the summer of 1901, preceding Reger's departure for Munich. They are intended for Catholic services and were inspired by a Baroque music language. Even these short pieces show all main features of Reger's music language: exalted expression, exuberant chromatics, challenging passages and sophisticated form. Sixty years have passed this June from the tragic death of **Jehan Alain** who died shortly after joining the army being only 29 years old. During his short life Alain composed nearly 150 compositions, from those more than 50 piano pieces and more than 30 organ pieces. He studied organ at the Paris Conservatoire under Marcel Dupré. The *Second Fantasia* (1936) presents Alain as a composer of meditative music, rich in harmony, colours and recitative melodies.

26. 8. 2010

IRENA CHŘIBKOVÁ (Česká republika / Czech Republic)

České žestové kvinteto / Czech Brass Quintet

Vladimír Rejlek, Jaroslav Suchan trubky/ trumpets

Stanislav Brada, Vladimír Kajzler pozouny /trombones

František Langweil lesní roh / French horn

Program:

JIŘÍ ROPEK (1922–2005)

Suita pro žestě a varhany „Pocta Anonymovi“ / Suite for Brass

and Organ „Hommage to Anonymous“

Intrada
Un poco di contrapunto
Alleluia
Homage to Anonymous
Fanfare
Fugue

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Preludium a fuga G dur BWV 550 / Prelude and Fugue in G major

JIŘÍ ROPEK (1922–2005)

Variace na „Victimae Paschali Laudes“ / Variations on „Victimae Paschali Laudes“

ALEXANDRE GUILMANT (1837–1911)

1. Sonáta d moll, op. 42 / 1st Sonata in D minor, Op. 42

Introukce a Allegro
Pastorale
Final

Irena Chřibková je od roku 1991 varhanicí baziliky sv. Jakuba na Starém Městě pražském. Úspěšné absolvování několika interpretačních soutěží odstartovalo její uměleckou kariéru. Koncertovala v mnohých světových katedrálách a koncertních sálech celé Evropy, Japonska, Ruska, Izraele a USA. Ve svém repertoáru má skladby všech stylových období, přesto však nejraději uvádí českou a francouzskou varhanní tvorbu 19. a 20. století a soudobá díla. Programy jejich koncertů vynikají jedinečnou dramaturgií, barvitou registrací a přesvědčivostí projevu. Zvláštní zájem věnuje hudbě Petra Ebena. Varhany studovala na kroměřížské konzervatoři u K. Pokory a na Akademii múzických umění v Praze u Prof. M. Šlechty. Pod vedením S. Landale pokračovala na Conservatoire National v Rueil-Malmaison. Několikrát vedla interpretační kursy ve Slovinsku. Zasedá v porotách mezinárodních soutěží, má CD nahrávky, pravidelně natáčí pro rozhlas a televizi. V letech 1988–94 byla profesorkou konzervatoře P. J. Vejvanovského v Kroměříži. Nyní pedagogicky působí v Praze. V roce 1996 založila v bazilice sv. Jakuba Mezinárodní varhanní festival a stala se jeho ředitelkou.

Irena Chřibková has been the organist at St. James' Basilica in the Old Town of Prague since 1991. Successes at numerous interpretation competitions started her concert career. She has toured extensively as a concert artist, appearing in many world famous cathedrals and concert halls of Europe, as well as in Japan, Russia, Israel and the USA. Her repertoire includes compositions of all music epochs, however she prefers performing Czech and French organ music of the 19th and 20th century and contemporary music. Her concert programmes have always unique arrangement, the music is colourfully registered and the performances are extremely powerful. She has devoted special interest to music of Petr Eben. She studied organ at the Kroměříž Conservatoire under K. Pokora and at the Academy of Arts in Prague under Prof. M. Šlechta. She continued under S. Landale at the Conservatoire National de Rueil-Malmaison. She has led master classes in Slovenia several times. She has juried a number of international organ competitions, has

produced several CDs and has made recordings for radio and television. She was a professor at P. J. Vejvanovský Conservatoire in Kroměříž between 1988 and 1984, currently she teaches in Prague. Ms. Chřibková founded the International Organ Festival at St. James' Basilica in 1996 and has been its director since then.

V hudební historii je množství skladeb, jejichž tvůrce neznáme nebo si jimi nejsme jisti; přesto si jejich posluchačsky a interpretačně vděčná, mnohdy nesmírně kvalitní hudba zasluhuje provedení. Z obdivu k bezpočtu neznámých tvůrců epochy renesance, jejichž hudba se často provádí zejména oblíbenými ansámby dechových nástrojů, napsal **Jiří Ropak** *Suitu pro žestě a varhany* s podtitulem *Pocta Anonymovi*. Skladba měla premiéru v roce 1985 v pražském Rudolfinu nejprve jako sextet, později ji Ropak upravil pro kvintet. Jedná se o šestidílnou řadu, která začíná vstupní fanfárou; téma druhé části je exponováno postupně ve všech hlasech, třetí část cituje francouzskou renesanční píseň Aleluja, pomalá čtvrtá část je vlastním vyjádřením pocty neznámým tvůrcům a činí dojem chorálního nápevu; po ní ještě následuje živá fanfára a nakonec fuga, kterou na rozdíl od většiny předchozích částí exponují nejprve varhany a pak teprve žestě; ty ji pak dovedou k závěrečnému vyvrcholení.

Variace na Victimae paschali laudes složil **Jiří Ropak** v roce 1963 a hned tehdy vyšly ve Velké Británii tiskem. Jde o sedm variací se závěrečnou fugou na téma, které se v římskokatolické liturgii užívá dodnes. Je jím středověká sekvence, zřejmě z 11. století, jejíhož autora přesně neznáme. Připisuje se kaplanovi německého císaře Konráda II. Wipovi Burgundskému, nebo svatohavelskému mnichu Notkeru Balbulovi a jiným. Sekvence jako nový druh zpívané hudby při mši byly ve středověku ve velké oblibě a rozšířily se tak, že Tridentýský koncil (1545–1563) jich povolil nadále zpívat jenom pět, a to k velkým svátkům. Roku 1570 byly vytištěny v Římském misálu. Text velikonoční sekvence existuje jako píseň rovněž v českém překladu. Poté, co **Johann Sebastian Bach** osiřel a co se ho ujal jeho starší bratr Johann Christoph, varhaník v Ohrdrufu, se od svých patnácti let musel sám žít. Celý svůj život (s výjimkou Köthenu) působil jako varhaník: bylo to v Lüneburgu, v Arnstadt, v Mühlhausenu, Výmaru a nakonec od roku 1723 v kostele svatého Tomáše v Lipsku. Takže prakticky každou neděli a ve svátek byl v úzkém spojení s bohoslužbou a musel pro ni komponovat ohromné množství děl jednak rozsáhlých a závažných, jednak drobnějších. *Preludium a fugu G dur* napsal někdy v prvním desetiletí 18. století, patrně v době svého výmarského působení (od roku 1708) jako dvorní varhaník. Obě skladby mají živý, radostný charakter v osminovém pohybu. *Preludium* obsahuje v závěru pomalý úsek s chromaticky postupujícím basem. Čtyřhlavá fuga má pohyblivé téma, které má být hráno staccato. Aristide Cavallé-Coll byl ústřední osobností

francouzského varhanářství 19. století. Nejenže stavěl varhany, které svými technickými možnostmi a hlavně zvukovými charakteristikami inspirovaly řadu skladatelů, ale zasahoval dokonce i do jejich životů. **Alexandre Guilmant** se stal v začátcích své dráhy díky doporučení slavného varhanáře od roku 1871 na třicet let varhaníkem v nově postaveném chrámu sv. Trojice v Paříži. Roku 1894 spolu s Vincentem d'Indym založil (vedle konzervatoře) druhou významnou pařížskou školu Schola cantorum, která vychovávala hlavně chrámové varhaníky. O dva roky později byl Widorem povolán na konzervatoř jako profesor varhanní hry. S neobyčejnými úspěchy koncertoval po Evropě a Americe. Byl nesmírně plodným skladatelem: složil více skladeb než Franck, Saint-Saëns, Widor a Vierne dohromady. Jeho varhanní tvorbu lze rozdělit na liturgickou a koncertní, ze které vyniká jeho osm vícedílných *Sonát*. K nejhranějším z nich patří *První d moll* známá rovněž jako *První symfonie* (1874) nebo přesněji koncert pro varhany a orchestr. Skladba začíná monumentální a vážnou *Introdukcí* a pokračuje *Allegrem* s pedálovým sólem, jehož melodií přebírají vyšší hlasy manuálu, vystřídané vloženo epizodou se sladkou melodií. Druhá věta je lyrické *Pastorale* s líbeznou atmosférou. Atraktivní rychlé *Finale* se zklidní ve střední akordické části s pedálovými připomínkami úvodního pohybu, k němuž se pak navrácí, a sonáta se uzavírá jakýmsi majestátním pochodem.

There is a lot of music all through the history where the composer is unknown or the authorship is uncertain. Nevertheless, the music, usually deservedly popular among both the audience as well as the musicians, is worth performing. To express his admiration to a considerable number of unknown composers of Renaissance (whose music is mostly performed by ensembles of brass and wind instruments), **Jiří Ropak** composed the *Suite for Brass and Organ*, subtitled *Homage to Anonymous*. The composition was premiered in Prague Rudolfinum music hall in 1985 as a sextet. Later, Ropak arranged it for a quintet. It is a six-part composition, starting off with an opening fanfare. The theme of the second part is cited by all the instruments one by one, the third part quotes the French Renaissance song Alleluia. Music of the slow fourth part pays homage to all unknown composers and creates an impression of a choral tune. It is followed by a lively fanfare. The whole composition is closed by a fugue whose theme is stated, in contrast to the most of previous parts, by the organ first and then taken up by the brass. These lead the music to its climax. **Jiří Ropak** composed the *Variations on Victimae paschali laudes* in 1963 and they were immediately published in England. These are seven variations with a final fugue on the theme used up to this day by the Roman Catholic liturgy. It is a sequence from the Middle Ages (presumably from the 11th century), however the composer is unknown. It is attributed to Wip of Burgundy, the chaplain of the Kaiser Conrad II or to

Notker Balbulus, the Saint Havel monk or to some others. Sequences, a new variety of sung mass music, were extremely popular in the Middle Ages and spread hugely abroad. Thus, the Trident Council (1545–1563) allowed singing of only five of them and only at the occasion of important festivals. They were published in the Rome Missal in 1570. The text of the Easter sequence also exists as a song in a Czech translation. After **Johann Sebastian Bach** was orphaned and was in tutelage of his older brother Johann Christoph, the organist in Ohrdruf, he had to earn his living since the age of fifteen. Bach was an organist all through his life (apart from Köthen period) – in Lüneburg, Arnstadt, Mühlhausen, Weimar and at St. Thomas in Leipzig since 1723. Thus, practically every Sunday and on any festival day, Bach was in a close contact with church service and had to compose a huge number of compositions, either large and grave or less momentous. Bach composed the *Prelude and Fugue in G major* around 1710's, presumably during his Weimar engagement as a court organist (since 1708). Both pieces are of a lively and joyful character in a quaver movement. The *Prelude* includes a final slow part with a chromatic movement in a bass line. The four-voice *Fugue* has a brisk theme which should be played staccato.

Aristide Cavallé-Coll was a leading personality of French organ building of the 19th century. Not only he built instruments of exceptional technique possibilities and colours inspiring many composers, he even influenced their lives. The famous organ builder recommended **Alexandre Guilmant** to become an organist of a newly built St. Trinity church in Paris. Guilmant was appointed in 1871 and held the post for thirty years. In 1894, Guilmant and Vincent d'Indy established (apart from the Conservatoire) another significant music school in Paris – Schola cantorum, which educated mainly church organists. Two years later, Widor suggested Guilmant to become a professor of organ at the Paris Conservatoire. He performed all around Europe and America with a phenomenal success. Moreover, he was an extremely prolific composer, i.e. he composed more compositions than Franck, Saint-Saëns, Widor and Vierne together. His organ compositional output might be divided into liturgical and concert music. His eight *Sonatas* of several parts are especially famous out of his concert music. The 1st *Sonata in D minor*, generally known as the *First Symphony* (1874) or precisely as a concerto for organ and orchestra is the most often performed composition. The monumental and grave *Introduction* opens the whole compositions, followed by *Allegro* with a pedal solo, whose melody is later taken up by higher voices in a manual and shortly interchanged by a sweet melody. The lyrical *Pastorale* of a lovely atmosphere forms the second movement. The impressive, fast *Finale* calms down in the middle part of chords and a pedal recalling the introduction music several times. The sonata is concluded by a majestic march.

2. 9. 2010

MONIKA MELCOVÁ (Slovensko / Slovak Republic)

Program:

LOUIS MARCHAND (1669–1732)
Grand Dialogue

DOMENICO SCARLATTI (1685–1757)
Sonáta h moll KV 27 / Sonata in B minor
Sonáta D dur KV 492 / Sonata in D major

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)
Chorálová předehra „Při řekách babylonských“ BWV 653 /
Chorale Prelude „An Wasserflüssen Babylon“
Preludium a fuga c moll BWV 546 / Prelude and Fugue in C minor

**IMPROVIZACE NA JMÉNO JIŘÍ ROPEK /
IMPROVISATION ON THE NAME OF JIŘÍ ROPEK**

MAURICE DURUFLÉ (1902–1986)
Choral varié sur le theme „Veni Creator“, op. 4 / Variační chorál
na téma „Přijď Stvořiteli“

LOUIS VIERNE (1870–1937)
Toccata, op. 53

Ve spolupráci se Slovenským institutem.
In cooperation with the Slovak Culture Institute.

Monika Melcová se narodila ve Spišské Nové Vsi. Po absolvování Košické konzervatoře (varhany u E. Dzemjanové) pokračovala na Univerzitě hudby a múzických umění ve Vídni pod vedením H. Haselböcka a M. Radulescu. Studium zakončila v roce 1999 s vyznamenáním a Čestnou cenou Ministerstva kultury a školství Rakouska. V témže roce byla přijata v Paříži na Vysokou hudební školu do třídy O. Latryho a M. Bouvarda. Současně studovala improvizaci u L. Malliého. V letech 2002/2003 působila jako rezidenční varhanice v Sapporo Concert Hall Kitara v Japonsku, kam se poté ještě vícekrát vrátila: vedla mistrovské kursy francouzské hudby a improvizace, vystupovala na početných recitálech. Během studií získala mnoho ocenění v mezinárodních soutěžích, obdržela Prix de l'Unesco v Lisabonu a Prix de la Fondation Meyer. Nyní žije v Paříži, působí na Konzervatoři G. Litaize a je titulární varhanicí kostela Saint Martin des Champs. Vyučuje improvizaci na Hudební akademii Musikene v San Sebastian ve Španělsku. Pravidelně koncertuje sólově i s různými komorními soubory.

Monika Melcová was born in Spišská Nová Ves, the Slovak Republic. After the graduation from Košice Conservatoire (organ under E. Dzemjanová), she studied at the University of Music and Arts in Wien under H. Haselböck and M. Radulescu. She graduated in 1999 with distinction and received the Honorary Award from the Austrian Ministry of Culture and Education.

In the same year she was accepted to the Conservatoire National Supérieur de Musique in Paris to study under O. Latry and M. Bouvard. At the same time she was studying improvisation under L. Mallié. In 2002–2003 Ms. Melcová became a residential organist at Sapporo Concert Hall Kitara in Japan, the country she has later returned to several times, e.g. leading master classes of French organ music and improvisation, frequent festival engagements. In addition to the Prix de l'Unesco in Lisbon and the Prix de la Fondation Meyer, she received a number of prizes at international competitions during her studies. Ms. Melcová lives in Paris, teaches at G. Litaize Conservatoire and holds a post of a titular organist of

Saint Martin des Champs. In addition to this work, she is a teacher of improvisation at the Music Academy Musikene in San Sebastian, Spain. She also maintains a full schedule of concerts engagements, either solo appearances or with various chamber ensembles.

Louis Marchand získal věhlas jako zázračné dítě, později jako cembalový a varhanní virtuos (krátce jako královský varhaník) a hlavně jako konfliktní osobnost, kterou všude provázely skandály. Navzdory Marchandově slávě se dochovalo poměrně málo jeho skladeb, mezi nimi několik desítek varhanních, patrně z jeho mladších let. Marchandův monumentální *Grand Dialogue in C* (1696), který je jednou z nejhranějších skladeb francouzského baroka, je na svou dobu rozsáhlý, rozčleněný do tří dílů a má slavnostní charakter. Je srovnáván s varhanními offertorii Françoise Couperina.

Slavný cembalista a operní skladatel **Domenico Scarlatti** se pohyboval ve vysokých společenských kruzích: byl ve službách neapolského místokrále, v Římě pak polské exkrálovny francouzského původu, portugalského vyslance ve Vatikánu a v juliánské kapli chrámu sv. Petra. Od roku 1720 žil v Lisabonu jako královský kapelník a učitel princezny, po jejímž sňatku se španělským králem odešel do Madridu. Tam se jeho nadání rozvinulo a tam – až po své padesátce – složil všech svých 555 cembalových sonát. Jde o většinou stručné, pouze jednověté skladbičky o dvou dílech, s prostou fakturou a většinou hravým charakterem. Jeho tvorba spadá časově do baroka, ale znamenala významný přínos pro počátky klasicismu. V 18. století se mnohdy přesně nerozlišovalo, pro který klávesový nástroj jsou skladby určeny, takže Scarlattiho sonáty lze hrát i na varhany, přestože obsahují příznačné prvky cembalové stylizace – skoky, běhy, rozložené akordy atp.

Posledním působišťem **Johanna Sebastiana Bacha** se stalo od roku 1723 Lipsko. Jako kantor u sv. Tomáše tam Bach nejen komponoval nová díla, ale vzhledem k velkému množství prováděné hudby se vracel i ke svým starším skladbám a revidoval je. To je i případ tzv. *Osmnácti lipských chorálů*. Tuto sbírku skladeb starších i třicet nebo čtyřicet let (většinou z doby svého působení ve Výmaru 1708–1717) Bach na sklonku svého života upravil a uspořádal. Čtyřhlasá bohatě zdobená a charakterem rozjímavá předehra *Při řekách babylonských* s chorální melodií v tenoru zpracovává píseň Wolfganga Dachsteina na žalmový text uveřejněnou roku 1525.

Stejně tak se Bach vrátil k pětilhasé *Fuze c moll* s vážným tématem, kterou vytvořil patrně někdy v době svého výmarského působení a ve dvacátých letech k ní dokonponoval *Preludium*. Jde o jedno z jeho nejzajímavějších varhanních preludií – střídá monumentální a pokojem naplněný akordický vstup s běhy.

Maurice Duruflé, absolvent pařížské konzervatoře, byl asistentem Louise Vierne v katedrále Notre Dame a od roku 1929 až do konce svého života varhaníkem u sv. Štěpána v Paříži. Byl také významným koncert-

ním varhaníkem, později vystupoval se svou druhou ženou. Od roku 1943 působil jako profesor harmonie na pařížské konzervatoři. Ke svým skladbám byl značně kritický a tiskem jich vydal jen několik. Duruflého hudební jazyk vyniká nesmírně barevnou postimpresionistickou harmonií s prvky modalit, skladatel občas cituje gregoriánský chorál. V roce 1930 složil *Preludium, Adagio a Variační chorál na téma Přijď Stvořiteli*, tedy na hymnus, který se připisuje Rabanu Maurovi (776–856) a zpívá se tam, kde je oslavována třetí božská osoba: v nešporách, na svatodušní svátky, při biřmování aj.

Louis Vierne musel podstoupit několik očních operací, které však nebyly úspěšné, a tak prakticky přišel o zbytky svého zraku. Deprimovaný psychicky i zruinovaný finančně navíc po návratu do Paříže zjistil, že jeho milované varhany v pařížské katedrále Notre-Dame jsou za dobu jeho nepřítomnosti ve špatném stavu a vyžadují rekonstrukci. Vierne se proto rozhodl vydělat peníze koncertováním. Jeho první cesta vedla roku 1925 do Irska a Skotska. V první polovině roku 1927 se vypravil na čtyřměsíční turné po Spojených státech a Kanadě a získal vystoupeními před sedmdesáti tisíci posluchači ohromný věhlas. Hrál také vlastní skladby včetně čerstvě napsaných *Fantazijních kusů*. Těchto čtyřiadvacet skladeb rozdělil Vierne do čtyř suit. Stručná *Toccata* je šestou skladbou z *Druhé suity op. 53*; jak je zřejmé, jde o brilantní skladbu, naplněnou, bohatými figuracemi a efektní nástrojovou stylizací.

Louis Marchand had a reputation of being a child prodigy, later a harpsichord and organ virtuoso (shortly a royal organist, too). However, he was a rather complicated personality who always stirred up scandal. In spite of Marchand's fame, the number of preserved compositions is rather small. There are only a few tens of organ pieces, presumably from his early years. The monumental *Grand Dialogue in C* (1696) belongs to the most often performed compositions of French Baroque period. The piece is rather long, divided into three parts and is of a solemn character. It is often compared with the organ offertories by François Couperin.

Domenico Scarlatti, a famous harpsichord player and opera composer, was often engaged in highest walks of society. This included job appointments by the Neapolitan vice-roy, by the Polish ex-queen of a French origin in Rome, by the Portuguese ambassador in Vatican and the Julian Chapel of St. Peter's. Since 1720 he lived and worked in Lisbon as a royal kapellmeister and a tutor of a princess. After her marriage to a Spanish king, Scarlatti moved to Madrid. There, reaching the age of 55, his talent flourished and Scarlatti composed all of his 555 harpsichord sonatas. Generally, these are brief, just one-movement compositions in a binary form, of a plain structure and usually of a joyful character. Scarlatti's music coincides with the Baroque period, however it was of crucial importance for the beginning of Classicism. In the 18th century, it was not often exactly specified which keyboard

instrument the composition is designed for. Thus Scarlatti's sonatas might be played on organ, too, even though they comprise elements typical for harpsichord stylization, e.g. leaps, passages, spread chords and others.

In 1723 Leipzig became a place of **Johann Sebastian Bach's** last job engagement. As a cantor at St. Thomas, Bach was not only composing new pieces, but owing to a huge number of performed music he was revising his earlier pieces and reedited them. That is the case of so-called *Eighteen Leipzig Chorales*. This collection of pieces, some of them composed some thirty or forty years earlier (mostly from the Weimar period of 1708–1717), was rearranged and compiled by Bach at the end of his life. *“An Wasserflüssen Babylon”*, a richly embellished, contemplative chorale prelude of four voices (a chorale melody in a tenor part) is based on a song by Wolfgang Dachstein on Psalm text published in 1525. Bach also returned to a grave *Fugue in C minor* of five voices. It was presumably composed during Weimar period, in 1720's Bach amended a *prelude* to it. The piece is one of the most interesting organ preludes ever composed – it interchanges a monumental, tranquil chord entry with quick passages.

Maurice Duruflé, a graduate of the Paris Conservatoire, was first an assistant to Louis Vierne at Notre Dame Cathedral and later an organist at St. Stephen in Paris (from 1929 to his death). He was also a famous concert organist, later he gave recitals together with his second wife. He was a teacher of harmony at the Paris Conservatoire from 1943. He was known for his very critical judgement of his compositions, thus he published only a few of them. Duruflé's music language exceeds in extremely colourful, post-impressionistic harmony with some elements of modality, sometimes he cited the Gregorian chant. In 1930 Duruflé composed the *Prelude, Adagio and Variation Chorale on the theme „Veni Creator”*. The hymn is attributed to Rhabanus Maurus (776–856) and it is sung where the third person of the Trinity is celebrated, e.g. in vespers, Whitsuntide, confirmation and others.

Louis Vierne underwent several eye operations. Unfortunately, they were not successful and Vierne lost the remains of his sight. Depressed and financially downfallen, Vierne returned to Paris and found out that his beloved organ at Notre Dame Cathedral are in a terrible technical condition, requiring a reconstruction. Thus, Vierne decided to earn the needed money from giving concerts. The first concert tour led him to Ireland and Scotland in 1925. At the beginning of 1927 he launched out into a four-month tour around the United States and Canada. His recitals were altogether attended by 70 000 people and achieved a tremendous success. He also played his own music, including the then-newly composed *Fantasy Pieces*. Vierne divided the twenty-four pieces into four suites. The brief *Toccata* is the sixth piece from the *Second Suite Op. 53*. It is a wonderful composition filled by a rich figuration and an impressive instrumental stylization.

9. 9. 2010

PATRICK DELABRE (Francie / France)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Chorálová předehra „Bože, Otče věčný“ BWV 669 /
Chorale Prelude „Kyrie, Gott, Vater in Ewigkeit“

Chorálová předehra „Kriste, útěcho celého světa“ BWV 670 /
Chorale Prelude „Christe, aller Welt Trost“

Chorálová předehra „Bože, Duchu svatý“ BWV 671 /
Chorale Prelude „Kyrie, Gott, heiliger Geist“

JEHAN ALAIN (1911–1940)

Suite pour orgue / Suita pro varhany

Introduction et variations JA 69 / Introdukce a variace
Scherzo JA 70
Choral JA 82

CÉSAR FRANCK (1822–1890)

Fantazie A dur / Fantasia in A major

LOUIS VIERNE (1870–1937)

Allegro maestoso

ze 3. Symfonie fis moll, op. 28 / from the 3rd Symphony
in F sharp minor, Op. 28

IMPROVIZACE NA DANÉ TÉMA / IMPROVISATION ON A GIVEN THEME

Ve spolupráci s Francouzským kulturním institutem.
In cooperation with the French Culture Institute.

15. MEZINÁRODNÍ VARHANNÍ FESTIVAL / 15th INTERNATIONAL ORGAN FESTIVAL

Patrick Delabre byl jmenován roku 1976 asistentem v proslulé katedrále v Chartru a deset let poté tamtéž titulárním varhaníkem. Varhany a řízení sboru studoval na konzervatoři v Lille. Na Vysoké hudební škole v Paříži získal čtyři první ceny: ve hře na varhany, v harmonii, kontrapunktu a fuze. Je laureátem Mezinárodní improvizáční soutěže v Lyonu a finalistou Mezinárodní improvizáční soutěže v Chartru. Přes dvacet let vyučoval hudební teorii na konzervatoři v Poitiers, od roku 2003 je profesorem varhan a hudební teorie na konzervatoři ve městech Lucé a Chartres. Koncertuje na významných festivalech ve Francii, ale i v evropských státech, Kanadě, Japonsku a Spojených státech amerických. Jako porotce se účastní řady mezinárodních varhanních soutěží. Jeho diskografie zahrnuje díla J. S. Bacha a C. Francka. Je autorem vokálních a instrumentálních úprav francouzských lidových písní, které v roce 2002 vydala společnost Forlane. Za nahrávku Chrámových sonát W. A. Mozarta obdržel vysoké ohodnocení francouzské hudební kritiky.

Patrick Delabre was appointed an assistant organist at the famous cathedral in Chartres in 1976, ten years later he became a titular organist there. He studied organ and choir conducting at the Conservatoire in Lille. He received four first prizes (organ, harmony, counterpoint and fugue) at the Conservatoire National Supérieur de Musique in Paris. He is a laureate of the International Improvisation Competition in Lyon and a finalist of the International Improvisation Competition in Chartres. He was teaching music theory at the Conservatoire in Poitiers for more than 20 years, since 2003 Mr. Delabre has been a professor of organ and music theory at the Conservatoires in Lucé and Chartres.

He has given recitals at the prestigious organ festivals not only in France, but also in Europe, Canada, Japan and the USA. He has been a member of a number of international competition juries. His discography includes compositions of J. S. Bach and C. Franck. He has produced vocal and instrumental arrangements of French folk songs, published by Forlane in 2002. His recording of church sonatas by W. A. Mozart has received the highest awards from the French critics.

Roku 1739 vyšly ve třetím dílu *Klavírních cvičení* v Lipsku tzv. dogmatické chorály, celkem jednadvacet, jimiž **Johann Sebastian Bach**, zanícený luterán, hudbou představil základy své konfese a které jsou rámovány rozsáhlým preludiem a fugou v tónině Es dur. Pro každý z pěti oddílů luterského katechismu vybral Bach jeden nápěv z prvního Lutherova kancionálu z roku 1524. Přitom každý zpracoval dvakrát, v náročném a v méně obtížné verzi. Kyrie představuje ve třech chorálních předehrách – *Bože, Otče věčný, Kriste, útěcho celého světa* a *Bože, Duchu svatý* – oslovení tři božských osob Otce, Syna a Ducha svatého. Cantus firmus je v nich vždy ocitován celý, přičemž v první předehře je umístěn do sopránu, ve druhé je v tenoru a ve třetí v pedálu.

Jehan Alain se řadí ke skladatelům, kteří navzdory krátkému životu zanechali pozoruhodný tvůrčí odkaz. Nelze ho totiž zařadit do žádné školy. Jeho hudba vyniká rytmickou mnohotvárností, jak tanečními rytmy, tak recitativně uvolněným plochami, oplývá bohatstvím barev a nese dokonce stopy orientálních hudebních prvků. Alain působil jako varhaník u sv. Mikuláše v městečku Maisons-Laffitte nedaleko hlavního města a v nejstarší pařížské synagoze Nazareth, kde byl natočen jediný snímek jeho hry. Z téměř půldruhé stovky Alainových děl se nejčastěji hrají varhanní skladby, nejoblíbenější jsou jeho Litanie. Jako pětadvacetiletý získal Alain v roce 1936 Cenu přátel varhan za *Suitu pro varhany*. Skoro dvacetiminutová skladba o třech větách nese všechny znaky jeho charakteristického jazyka. Jak sám uvedl, v *Introdukci a variacích* se snažil o křehké, proplétající se tóny, které tvoří průsvitné tkanivo, plynoucí pod prsty jako hedvábný závoj. *Scherzo* přirovnal ke spontánní a napjaté rozpravě a *Chorál* má činit dojem mocné masy – stoupající fráze prolínající se s výkřiky jsou přerušované stínem a střídané slunečními paprsky a větrem... Suita končí v majestátním zvuku.

César Franck, jeden z nejvýznamnějších varhanních skladatelů všech dob, přinesl královskému nástroji v době, která obrátila pozornost jiným směrem, nové vyjadřovací schopnosti a otevřel mu dveře do moderní doby. Nejprve se věnoval pedagogickému působení a koncertování, jako skladatel dozrával postupně a pomalu a na rozdíl od tehdy módní opery se zaměřil na komorní a symfonickou tvorbu. Inspiroval se Franzem Lisztem a jeho prací s hudební myšlenkou, což se odráží i v některých varhanních

skladbách. Franck využíval také kontrapunktické postupy, ale nikoli po Bachově vzoru. *Tři kusy* (1878) napsal k inauguraci varhan postavených poprvé ve Francii v koncertním sále – šlo o nástroj v Paláci Trocadéro, který postavil slavný varhanář Aristide Cavallé-Coll na Světovou výstavu toho roku a které Franck sám předvedl. Sbíрка obsahuje *Cantabile*, *Heroický kus* a *Fantazii A dur*. Tato skladba, plynoucí převážně v klidném tempu a výrazu, začíná unisonem, postupnou prací s úvodním tématem, které představuje jednotící myšlenku, staví monumentální oblouk, dosahuje gradace a končí pak opět ve ztišení.

Je téměř symbolické, že **Louis Vierne** po sedmatřiceti letech varhanického působení v katedrále Notre Dame při svém 1750. recitálu za svým milovaným nástrojem vydechnul naposled. Když tento rodák z Poitiers slyšel v mládí poprvé v pařížském chrámu sv. Klotildy hudbu Césara Francka, učarovala mu a inspirovala ho natolik, že se rozhodl studovat varhany a klavír. Dokonce se pak stal žákem obdivovaného Francka, ale i Charlese Marii Widora. Přestože Viernova hudba vykazuje vlivy těchto pedagogů, např. lyrická témata a smysl pro výstavbu díla, kromě nich má zálibu v chromatických postupech a projevuje také skladatelovu přecitlivělost, která byla zřetelným rysem jeho povahy: Viernovy skladby mají jednou výraz nepokojný, jindy utrápený či radostný. Během čtyřiceti let (1890–1930) složil Vierne šest *varhanních symfonií*, které jsou vždy v jiné mollové tónině. *Třetí symfonie fis moll* (1911) je pětivětá, jak je u jeho symfonií obvyklé. *Allegro maestoso* začíná velkým rozevlátým, až téměř patetickým gestem v unisonu, z něhož je pak vystavěna slavnostní úvodní věta symfonie.

So-called Dogmatic Chorales (altogether 21 compositions) were published in Leipzig in 1739 in the third volume of the *Piano Practice*. **Johann Sebastian Bach**, being a zealous Lutheran, expressed the bases of his faith in music. The chorales are completed by a large prelude and fugue in E flat major. Bach chose a tune of the first Luther's Hymn Book (1524) for each of the five sections of Lutheran catechism. Each tune was composed in two versions, an advanced one and less challenging one. Kyrie addresses the Holy Trinity – Father, Son and Holy Spirit - in three chorale preludes – *“Kyrie, Gott, Vater in Ewigkeit”*, *“Christe, aller Welt Trost”* and *“Kyrie, Gott, heiliger Geist”*. Cantus firmus is always cited in full, in a soprano part in the first prelude, in a tenor part in the second prelude and finally in a pedal.

Jehan Alain belongs to the composers whose artistic heritage is truly remarkable in spite of their short lives. He cannot be classified to any of music schools. His music exceeds in a rhythmical variety (dance rhythms as well as recitative free passages), a sound colourfulness and it even displays certain traces of Oriental music elements. Alain was an organist at St. Nicolas church

in a little town of Maisons-Laffitte near Paris and at Nazareth Synagogue, the oldest synagogue in Paris, where his only recording was made. Organ music, especially the most popular Litanies, is most often performed out of his more than 150 compositions. Being twenty-five years old, Alain received the Prize of the Friends of Organ for his *Suite for Organ*. Nearly 20-minute-long composition of three movements displays all features of Alain's music language. Alain stated that in the *Introduction and Variations* he strived for delicate, interweaving tones forming a sheer texture which glides under the fingers as a veil of silk. He compared *Scherzo* to a spontaneous and intense discourse. The *Choral* should create an impression of a mighty mass – ascending phrases interweaving with exclamations are interrupted by shadows and interchanged by sun beams and wind... The whole composition results in a majestic sound. **César Franck**, one of the most significant organ composers, brought novel means of expression for the instrument which was rather neglected at that time and thus opened the door into a modern epoch. At first he was dedicated to teaching and performing, the compositional work was developing gradually and slowly. In contrast to a popular opera, Franck focused on chamber and symphonic music. He was inspired by Franz Liszt and his work with music ideas, which is evident in some of his organ compositions. Franck also applied a contrapuntal technique, however not of Bach's standard. He composed the *Three Pieces* (1878) for the occasion of inauguration of the first organ built in a concert hall in Trocadero Palace in France. The instrument was built by the famous organ builder Aristide Cavallé – Coll for the World Exhibition and Franck himself played the organ. The collection includes *Cantabile*, *Piece Héroique* and *Fantasia in A major*. The *fantasia*, mostly flowing in a tranquil tempo and expression, starts in unisono, then develops the opening, unifying theme, builds a monumental arch, reaches gradation and finishes in calmness again.

It is somehow symbolic that after 37 years of being an organist at Notre Dame in Paris, **Louis Vierne** came to the end of his life while playing his 1750th organ recital. Born in Poitiers, he first listened to organ music by César Franck at St. Clotilde in Paris. He was totally enchanted and so much inspired that he decided to study organ and piano. Moreover, he then became a student of his beloved Franck, later of Charles Maria Widor. Even though Vierne's music displays certain influences of these teachers, e.g. lyrical themes and compositional conception, Vierne took pleasure in using chromatics sequences. The music reveals Vierne's emotionality – a significant feature of his temper. His compositions are of sometimes restless, then sorrowful or joyful character. In the period of forty years (1890–1930) Vierne composed *Six Organ Symphonies*, which are in various minor keys. The *Third Symphony in F sharp minor* (1911) has five movements, as is common for Vierne's symphonies. *Allegro maestoso* starts off with a grand, flamboyant and affected entry in unisono which develops a grave opening movement of the symphony.

16. 9. 2010

JAN KALFUS (Česká republika / Czech Republic)

Čeněk Pavlík housle / violin

Program:

DIETERICH BUXTEHUDE (1637–1707)
Preludium d moll BuxWV 140 / Prelude in D minorJOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)
Passacaglia a fuga c moll BWV 582 / Passacaglia and Fugue
in C minorJIŘÍ ROPEK (1922–2005)
Fresco pro housle a varhany / Fresco for violin and organ
Partita „Adoro te devote“ / Partita „Klaním se Ti vroucně“CÉSAR FRANCK (1822–1890)
Larghetto
ze smyčcového kvartetu D dur / from the String Quartet in D major
(pro varhany upravil / arranged for organ by H.-A. Stamm)

Final, op. 21

Jan Kalfus začal studovat hru na varhany u svého otce, pak pokračoval u J. Potměšilové a na Pražské konzervatoři u J. Ropka. Dále u J. Hory na Akademii múzických umění v Praze. V letech 1982–83 studoval u V. Lukase na Vysoké hudební škole v Kolíně nad Rýnem. Na varhanní soutěži Pražského jara v roce 1984 získal titul laureáta. Předtím již byl oceněn diplomem na soutěžích v Linci, Lipsku a v Brně. Během své koncertní dráhy vystoupil ve většině evropských států, v Mexiku, USA, Koreji a Japonsku. Často spolupracuje s významnými soubory a orchestry, stejně tak je i vyhledávaným partnerem sólistů. Byl spoluzakladatelem Stamicova tria (1994), které se věnuje interpretaci převážně skladeb barokních mistrů. Od roku 1988 je Jan Kalfus pedagogem na varhanním oddělení Pražské konzervatoře a současně působí jako varhaník v kostele sv. Antonína v Praze. Ve svém repertoáru má díla od baroka až po soudobou hudbu, zvláště pak díla českých skladatelů.

Jan Kalfus started playing the organ under the guidance of his father, later under J. Potměšilová. After the studies at the Prague Conservatoire under J. Ropak, he continued at the Academy of Music in Prague

under J. Hora. He was a student of V. Lukas at the Hochschule für Musik in Cologne between 1982 and 1983. He is a laureate of the 1984 International Organ Competition of the Prague Spring Festival. Before that he was awarded at the competitions in Linz, Leipzig and Brno. His concert engagements include appearances in most of European countries, Mexico, the USA, Korea and Japan. He has often cooperated with outstanding ensembles and orchestras, as well as been asked to play with soloists. He is a co-founder of the Stamic Trio (1994), which specialises in the interpretation of Baroque music. Mr. Kalfus has been an organ teacher at the Prague Conservatoire since 1988. He is an organist at St. Anthony Church in Prague. His repertoire includes organ music from Baroque epoch up to contemporary music, in particular music of Czech composers.

Představitel středního baroka a Bachův nejvýznamnější předchůdce v oblasti tvorby varhanní a kantátové **Dieterich Buxtehude** žil na území dnešního Švédska, Dánska a severního Německa; jeho posledním a nejvýznamnějším působištěm se stal od roku 1668 mariánský kostel v někdejší hanzovním městě Lübeck. Je dobře známo, že právě tam se roku 1705 ze svého tehdejšího působiště Arnstadtu za ním jako za obdivovaným varhaníkem a skladatelem pěšky vypravil Bach. Buxtehude ve své tvorbě uplatnil tzv. fantastický styl (stylus phantasticus), uvolněný, hráčsky efektní improvizáční způsob kompozice, který vyniká zejména v chorálových fantaziích a vícedílných preludiích a toccatách. Ty jsou charakteristické středním dílů volných a kontrapunktických, tedy fug. Příkladem takové skladby je *Preludium d moll*, které je rozčleněno do pěti dílů: tři volných toccatových a dvou fugových. Za pozornost stojí zejména chromatické postupy v první fuze. Dvě století po jejím vzniku vytvořil Sergej Prokofjev transkripci této skladby pro klavír.

V letech 1706–1713, tedy na počátku své kariéry složil **Johann Sebastian Bach** jedno ze svých neznámějších a nejzajímavějších děl – *Passacaglia a fuga c moll*. Není dokonce vyloučeno, že Bach tuto skladbu vytvořil v Arnstadtu po návratu z Lübecku, kam se vydal za Buxtehudem. Odpověď na tuto a další otázky by přinesl skladatelův vlastní rukopis, ten je však ztracen. Jde o variace nad ostinátním basem, který nejspíše vychází z varhanní mše francouzského skladatele André Raison, z Buxtehudeho ostinátních skladeb anebo z podobných děl Johanna Pachelbela. Řada dvacetí variací v trojdobém metru graduje až do dvanácté, po ní následuje sofistikovaná dvojitá fuga na stejném téma. V 19. století dílo upoutalo pozornost Roberta Schumanna, který uvedl, že tyto variace se proplétají tak důmyslně, že nikdy nepřestanou být užasně. Mimořádné dílo budilo pozornost badatelů, kteří se ho pokoušeli vyloučit z hlediska číselné, náboženské i liturgické symboliky, kdežto interpreti ho zase upravili pro klavír, instrumentovali pro orchestr, dechový ansámbl i pro jazzový soubor. V jednovětě *Fresce* pro housle a varhany vytvořil **Jiří Ropak** náladovou plochu s recitativně uvolněnou melodií houslí nad průvodem varhan, po oživeném výrazu opět končí ve ztišení.

Partita na Klaním se ti vroucně jsou vlastně variace na francouzskou barokní píseň s textem latinského hymnu *Adoro te devote*, připisovaného sv. Tomáši Akvinskému; ten jej měl vytvořit k zavedení svátku Božího Těla roku 1264. Tento hymnus je součástí Římského misálu. Ropak ve skladbě uplatňuje obvyklé variační techniky, vedle zřetelných citací písně i meditativní plochy. V Paříži usazený Belgičan **César Franck** nejprve usiloval o kariéru koncertního pianisty, potom obrátil pozornost k varhanám. Působil jako varhaník v několika pařížských chrámech. Od roku 1872 vyučoval hru na tento nástroj na konzervatoři. Do varhanní hudby přinesl symfonickou orchestraci, pozdně romantickou a téměř wagnerovskou harmonii. Komponoval pomalu a velmi sebekriticky a pozdními díly symfonickými a komorními se prosadil až od osmdesátých let 19. století. Jeho *Smyčcový kvartet D dur* je vrcholným

dílem ze samého sklonku skladatelova života – Franck ho napsal od podzimu 1889 do ledna 1890 jako poslední dokončenou komorní skladbu. Třetí věta je rozsáhlé *Larghetto* v tónině B dur; začíná vlídnou melodií, ale ve svém průběhu prochází franckovsky strhujícím výrazovým vývojem. Franck se spřátelil se s nejvýznamnějším francouzským varhanářem té doby Aristidem Cavaillé-Collem, který postavil varhany v roce 1857 dokončené bazilice sv. Klotildy; v té pak Franck působil až do své smrti. Právě po nástupu na toto varhanické místo začal komponovat *Šest kusů*. Po vydání této sbírky rozsáhlejších vícedílných skladeb, které v zárodku obsahují jeho pozdější skladebné postupy, byl vyzdvihován jako naděje francouzské hudby. Poslední z šestic, *Final*, je věnována pařížskému varhaníkovi Louisi Lefébure-Welymu, vynikajícímu improvizátorovi, který přispěl k oblíbě tehdy opomíjených varhan. Skladba začíná dlouhým pedálovým sólem, fanfárou, která uvede radostnou a jásavou atmosféru celé skladby. Po premiéře se Franck ke skladbě vrátil a rozšířil ji, jak dokládá přípis z roku 1864.

Dieterich Buxtehude, a representative of mid-Baroque period and Bach's most significant predecessor in organ and cantata music, lived in the area of today's Sweden, Denmark and northern Germany. His last and most important job engagement was in a Marian church in a then hanseatic town of Lübeck from 1668. It is a well-known fact that in 1705 Bach walked from Arnstadt, a place of his job engagement at that time, as far up as Lübeck in order to study under the renowned organist and composer. Buxtehude's music is famous for its so called fantastic style (stylus phantasticus), i.e. a flowing, impressive, improvisational style of composition which is mostly evident in his chorale fantasias and preludes and toccatas of several parts. All these forms interchange variable parts with contrapuntal ones, i.e. fugues. The *Prelude in D minor* is an example of such a composition. It is divided into five parts, three variable toccata parts and two fugue ones. The chromatic sequences in the first fugue surely come to audience's notice. Two hundred years later, Sergej Prokofiev transcribed the composition for the piano. At the beginning of his career (between 1706 and 1712) **Johann Sebastian Bach** composed one of his most famous and extremely absorbing pieces – *Passacaglia and Fugue in C minor*. We can say with a high degree of probability that Bach composed the piece in Arnstadt after coming back from Lübeck where he studied under Buxtehude. Only Bach's manuscript which is unfortunately lost would bring answers to all the desired facts. These are variations above an ostinato bass which

most probably derives from an organ mass of the French composer A. Raison, from Buxtehude's ostinato compositions or similar pieces by Johann Pachelbel. Bach composed altogether twenty variations (with a progressive gradation up to the twelfth one) followed by a sophisticated double fugue above the same theme. In the 19th century, R. Schumann declared that the variations are weaving their way so elaborately, they always stay breathtaking. Music researchers have always been attracted by this exceptional composition and have tried to find any numerical, religious or liturgical symbols in it. Interpreters have transcribed it for various instruments (e.g. piano) or instrumental ensembles (e.g. orchestra, brass and jazz ensembles). In the one-movement *Fresco* for violin and organ **Jiří Ropak** created an affectionate music with a recitative, flowing melody in the violin above the organ play. The parts of a lively expression gradually float into music of a calm atmosphere.

The *Partita Adoro te devote* are actually variations on a French Baroque song with a text of the Latin hymn *Adoro te devote*, attributed to St. Thomas Aquinas. It is believed that he composed it for an induction of the Corpus Christi day in 1264. This hymn is a part of the Rome Missal. Ropak applied the common variation techniques, together with a clear quotation of the song and meditative music.

Although being of a Belgian origin, **César Franck** settled in Paris. At first, he endeavoured to become a concert pianist, later he concentrated on the organ. He was an organist at several Paris churches and from 1872 he was a teacher of organ at the Conservatoire. As a composer, he introduced symphonic orchestration, late Romantic and nearly Wagnerian harmony to organ music. He was composing very slowly and was very critical to his music. His late symphonic and chamber compositions did not come to be known until 1880's. The *String Quartet in D major* is a masterpiece from the end of Franck's life – he was composing it between the autumn of 1889 and January 1890 and it is his last completed chamber composition. The large *Larghetto* in B flat major is the third movement and it opens with a gracious melody, however it later develops in Franck's impressive expression evolution. Franck was a friend of Aristid Cavaillé-Coll, the eminent French organ builder of that time. In 1857 Cavaillé-Coll installed the organ at a newly built St. Clotilde Basilica. Franck was an organist there until his death. After being appointed, Franck started composing *Six Pieces*. After publishing this collection of rather large compositions of several movements, which anticipate his later compositional techniques, Franck was celebrated as a big hope of French music. *Final*, the last of the six, is dedicated to Louis Lefébure-Wely, the Paris organist and excellent improvisator who redounded to organ's popularity which was rather decreasing. The composition opens with a large pedal solo, a fanfare, which introduces a joyful and jubilant atmosphere of the whole piece. After the premiere, Franck returned to the piece and extended it, as declared in the inscription from 1864.

23. 9. 2010

JAMES KIBBIE (USA)

Program:

JOHANN SEBASTIAN BACH (1685–1750)

Preludium a fuga E dur BWV 566 / Prelude and Fugue in E major

JÍŘÍ ROPEK (1922–2005)

Fantazie na Mozartovo téma / Fantasy on Mozart's Theme

Toccat a fuga / Toccata and Fugue

DAN LOCKLAIR (1949)

Voyage / Cesta

JEHAN ALAIN (1911–1940)

Deux préludes profanes / Dvě preludia

- I. Po této noci ještě jedna. A po ní ještě další....a potom.../ After this night, still another. And after this other, another still...and after...
- II. Pracovali dlouho, bez oddechu a bez naděje. Jejich ruce se staly těžkopádné a vrásčité. Poznenáhlu si osvojili životní rytmus. / They worked long, without respite and without hope. Their hands grew thick and rough. Then, little by little, they entered into the great rhythm of life.

MARCEL DUPRÉ (1886–1971)

Preludium a fuga H dur, op. 7/I / Prelude and Fugue in B major Op. 7/I

James Kibbie je profesorem varhanní hry na Michigenské Univerzitě v Ann Arbor ve Spojených státech amerických. Jeho úspěšná kariéra zahrnuje bohatou koncertní činnost po celé Severní Americe, Kanadě a Evropě. Často nahrává pro rozhlas a televizi, a to jak doma, tak v zahraničí. Jeho diskografie obsahuje skladby barokních mistrů J. S. Bacha (souborné varhanní dílo na historických varhanách v Německu), D. Buxtehudeho, francouzských autorů Alaina, Tournemira, Francka a Duprého. Pravidelně zasedá v porotách mezinárodních varhanních soutěží. On sám byl oceněn Grand Prix d'Interprétation na prestižní

Mezinárodní varhanní soutěži v Chartru ve Francii. V roce 1979 se stal laureátem Mezinárodní varhanní soutěže Pražského jara. Tehdy se také poprvé setkal s Jiřím Ropkem a zůstali dobrými přáteli a celou dobu profesně spolupracovali. V roce 1986 na svém pražském recitálu ve Dvořákově síni provedl Kibbie ve světové premiéře Ropkovu Toccatu a fugu, kterou později i nahrál na CD (Multisonic). Fantazie na Mozartovo téma, jedna z posledních Ropkových skladeb, je věnována „všem varhaníkům studujícím u Jamese Kibbieho na Michigenské Univerzitě.“

James Kibbie is a professor of organ at the University of Michigan in Ann Arbor, the USA. He also maintains a full schedule of concert, recording, and festival engagements throughout North America and Europe. Kibbie's performances have been broadcasted on radio and television in the USA, Canada, and Europe. His recordings include works of J. S. Bach (complete organ works on historic baroque organs in Germany), Buxtehude, Alain, Tournemire, Franck and Dupré. A frequent jury member of international organ competitions, he has himself been awarded the Grand Prix d'Interprétation at the prestigious International Organ Competition of Chartres, France. He is also a laureate of the 1979 International Organ Competition of the

Prague Spring Festival. Since they first met at the Prague Spring Festival in 1979, J. Ropak and J. Kibbie remained close friends and professional collaborators. Ropak's Toccata and Fugue was premiered by J. Kibbie in Dvořák Hall in 1986 and is available on CD issued by Multisonic. The Fantasy on Mozart's Theme, one of Ropak's last compositions, is dedicated to "all organists studying with J. Kibbie at the University of Michigan".

Preludium a fuga E dur náleží ke starším dílům **Johanna Sebastiana Bacha**, vznikla patrně kolem roku 1708. Připomíná Buxtehudeho styl a je rozčleněna do čtyř dílů. V prvním se střídají kadence v manuálu a pedálu s napjatými akordickými průtahy, druhý je fugo vaný, třetí obsahuje manuálové pasáže ukončené pedálovou kadencí, čtvrtý díl je fugo v trojdobém metru s rytmickým tématem podobajícím se tomu z druhého. V dobových zprávách se dozvídáme o Mozartově skvělé hře na varhany. Během jeho pražské návštěvy na podzim roku 1787 se nám díky pohotovosti Norberta Lehmana, premonstráta a varhaníka strahovského kostela, dochovalo sedmapadesát taktů Mozartovy improvizace právě v tomto chrámu. Lehmann byl však během poslechu vyrušen a zápis nemohl dokončit, takže jde jen o fragment. V roce dvouletého výročí této události se **Jiří Ropak** rozhodl tento zápis s bohatě zdobeným a hravým tématem dokončit a doplnit ho o kodu; skladbu nazval *Fantazie na Mozartovo téma*.

Ropkova Toccata a fuga prozrazuje svou výtečnou stylizací varhanního virtuosa, jakým její autor byl. Měla premiéru v roce 1986 nejprve v USA a pak v Praze. Skladatel se v souvislosti s ní vyjádřil: „*Hudbu chápu jako obraz lidského života. Život však není jednou melodií, představuje něco komplexního – skutečnost, spoustu melodií zároveň, taky kontrapunkt i disonanci. Jako skladatel jsem však konzervativní, tradiční, nepiši avantgardně. Taky mám rád kontrapunkt. Uplatňuji mnoho melodií dohromady, někdy bez velkého rozmýšlení, jak budou znít harmonicky. Ale obecně jsem dost melodikem, takže publikum se nemusí bát!*“

Americký skladatel **Dan Locklair** působí jako profesor na Wake Forest University ve Winstonu-Salemu (Severní Karolína). Jeho skladby, které získaly celou řadu prestižních ocenění, zazněly v USA a Kanadě, Evropě (i v naší zemi), Japonsku a Koreji. V jeho všestranné tvorbě mají varhanní skladby výrazné zastoupení, sám je totiž od svých čtrnácti let varhaníkem. Cesta (1991) je fantazie vystavená na neustálých permutacích hudebních témat. Vychází z pětitéonové škály, která je ve střední části stoupající a klesající. Název skladby odkazuje na skladatelovo přesvědčení, že poslech nové hudby je jako cesta do neznámé, třeba i exotické země.

Jehan Alain pocházel z varhanické rodiny. Jeho otec byl varhaníkem, jeho bratr také. Sestra Marie-Claire je světově proslulou koncertní varhanicí, která několikrát vystoupila i v naší zemi, naposledy v roce 2007 ve zdejší bazilice sv. Jakuba, kdy vznikl i živý záznam jejího koncertu. Jehan pomáhal jako varhaník svému otci v rodném městě Saint-

Germain-en-Laye u Paříže. V letech 1929 až 1939 studoval na pařížské konzervatoři, ve varhanách byl žákem Marcela Duprého, v kompozici Paula Dukase. Roku 1932 onemocněl zápalom plic, z něhož se zotavoval jen pomalu, přesto hned následujícího roku dostal první cenu v harmonii, kontrapunktu a fuze. Na jaře 1933 vznikla jeho krátká *Dvě profánní preludia* nejprve pro klavír, pak pro varhany; ve varhanní verzi měla toho roku premiéru: první v Lyonu, druhou v Besançonu. Obě jsou nadepsána *Andante* a mají tajemnou atmosféru, kterou navozují i skladatelova slova uvedena v záhlaví.

Marcel Dupré zasvětil celý život varhanám. Po první světové válce se stal slavným koncertním umělcem, za svůj život vystoupil na více než dvou tisících recitálech v Evropě a v Americe a byl obdivován zejména pro svou hru zpaměti (celé Bachovo dílo) a jako mimořádný improvizátor. Jako skladatel upoutal pozornost už roku 1914, kdy získal Římskou cenu za kantátu *Psyché*. Od dvacátých let se kompozičně soustředil výlučně na svůj nástroj, pro který vytvořil velká díla koncertní, liturgické skladby založené na gregoriánském chorálu i kusy zaměřené na hráčskou techniku. *Tři preludia a fugy* (1912) složil ještě jako student a využil v nich dvoudílnou, po staletí oblíbenou varhanní formu, kterou naplnil moderním jazykem, s oblíbenými barevnými harmoniemi. První z tohoto opusu *Preludium a fuga H dur* využívá čistých kvart a kvint. Radostné a jásavé *preludium* obsahuje nad figuracemi fanfárové téma. Hráčsky náročná *fuga* má poměrně dlouhé šestnáctinové, téměř bachovské téma, které proplétá v kontrapunktu, objevuje se s efektními synkopami a na konci zaznívá v augmentaci.

The *Prelude and Fugue in E major*, composed around 1708, belongs to the early pieces of **Johann Sebastian Bach**. It recalls Buxtehude's style and it is divided into four parts. The first one interchanges cadences in a manual and a pedal with intensive chord retardations, the second one is of a fugue nature, the third one contains manual passages closed by a pedal cadenza, and the fourth part is a fugue in a three-beat metre with a rhythmical theme resembling the one in the second part.

The period records reveal the mastery of Mozart's organ play. Mozart visited Prague in the autumn of 1787. Thanks to Norbert Lehmann, a Premonstratensian and an organist of Strahov church, fifty-seven bars of Mozart's improvisation at Strahov organ are preserved. Unfortunately, Lehmann was disturbed during the listening and did not finish the recording. Thus, only a fragment survived. To commemorate the 200th anniversary of this occasion, **Jiří Ropak** decided to complete this highly ornamented and joyful theme and supplemented it with a coda. He called the composition *The Fantasy on Mozart's Theme*.

Ropak's Toccata and Fugue show, through its marvellous stylisation, Ropak as an organ virtuoso. It was premiered firstly in the USA in 1986, then in Prague. The composer commented upon the piece as follows: 'I view music as a picture of a human life. However, life is not one, single melody

but stands for something complex – reality, a lot of melodies together, counterpoint and dissonance. Nevertheless, I am rather conservative, traditional composer, I do not compose in an avant-garde manner. I am also fond of counterpoint. I use a lot of melodies at the same time, sometimes without much thinking about their harmonic sound. Generally, my music is fairly melodic, thus the audience do not have to be worried.'

The American composer **Dan Locklair** is a professor at the Wake Forest University in Winston-Salem (North Carolina). His compositions have received a number of prestigious awards and have been performed in the USA and Canada, Europe (including the Czech Republic), Japan and Korea. His broad compositional output includes a considerable amount of organ music, as Locklair has been an organist since the age of fourteen. *Voyage* (1991) is a fantasia based upon a constant permutation of music themes. It derives from a five-tone scale which is ascending and descending in the middle part. The title refers to Locklair's view that listening to an unknown music is as a voyage to an unknown, possibly an exotic place.

Jehan Alain came from organists' family. Both his father and his brother were organists. His sister Marie-Claire is a world-famous concert organist. She has also given a number of recitals in the Czech Republic, last time in 2007 here at St. James' Basilica where her recital was recorded. Jehan helped his father with some of his organ commitments in his home Saint-Germain-en-Laye near Paris. Between 1929 and 1939, Alain studied at the Paris Conservatoire – organ under Marcel Dupré, composition under Paul Dukas. He suffered from pneumonia in 1932. In spite of his slow recovery, he won the first prizes in harmony, counterpoint and fugue the following year. In the spring of 1933 he composed *Two Preludes*, first version being for the piano, the second one for the organ. The organ arrangement was premiered that year in Lyon and Besancon. Both versions carry the instruction of *Andante* and are of mysterious character, as also indicated by Alain's inscription comments.

Marcel Dupré dedicated all his life to the organ. He became a famous concert organist after the World War I. He gave more than 2000 recitals all around Europe and America, he was admired for his exceptional ability to play by heart (e.g. the whole of Bach's organ output) and as an improvisator of a world fame. As a composer, he caught music critics' eye in 1914 when he was awarded the Rome Prize for his cantata *Psyché*. Since 1920's he was composing for the organ only, either large concert compositions or liturgical pieces based on the Gregorian chant or pieces directed at organist's technique. *Three Preludes and Fugues* (1912) were composed during Dupré study years and made use of a binary form, a popular compositional technique for centuries, however full of a modern music language and colourful harmonies. The *Prelude and Fugue in B major*, the first piece from the opus, makes use of perfect fourth and fifth. The joyful and triumphal *prelude* brings a fanfare theme above figuration. The challenging *fugue* has a rather long, Bach-like theme of semiquavers which interweaves in counterpoint, emerges in an effective syncopation and is augmented at the end.

Svatojakubské Audite Organum děkuje za laskavou podporu /
St. James Audite Organum thanks for kind support from

MINISTERSTVO
KULTURY

INSTITUT
FRANCAIS
PRAGUE

Vitava
ČESKÝ ROZHLAS 3

HUDEBNÍ
ROZHLEDY

RADIO
PROGLAS

Svatojakubské Audite Organum
tel: +420 604 208 490
e-mail: info@auditeorganum.cz
www.auditeorganum.cz

Ladění a údržbu varhan během celého festivalu provádí varhanářská firma Vladimíra Turnwalda.
Organ maintenance and tuning during the festival is provided by Vladimír Turnwald Organ Company.

Text: Mgr. Jana Slimáčková-Michálková, Ph.D.
Překlad / Translation: Mgr. Martina Podhorná
Grafická úprava / Design: Jiří Vašíček
Fotografie / Photos: Zdeněk Chrapek, Ivan Pinkava, archiv